

NORGESVEL
DET KONGELIGE SELSKAP FOR NORGES VEL

Årsrapport
for
Det Kongelige Selskap
for Norges Vel
2018

Bærekraft for Livskraftige Lokalsamfunn

Det Kongelige Selskap for Norges Vel skaper lokale, bærekraftige arbeidsplasser og produkter innenfor mat, landbruk og marine næringer.

Målet er å fremme livskraftige lokalsamfunn både i Norge og internasjonalt. Metodene er de samme som ved etableringen i 1809: Samarbeid, kunnskapsdeling og næringsutvikling.

Innhold

Preses har ordet	4
------------------	---

VIRKSOMHETEN

40 år med internasjonalt arbeid	6
Aktiviteter for livskraftige lokalsamfunn i Norge og internasjonalt	7
Klimasmart landbruk	7
Samvirke og samarbeidsløsninger	10
Fremtidens mat	13
lokalmat og opplevelser	15
Landbruk og eiendom	17
Hederspriser	19
Legater for næringsutvikling	20

ORGANISASJONEN

Dette er Norges Vel	22
Organisasjonsstruktur	24
Norges Vels styrende organer	24

ÅRSBERETNING OG REGNSKAP

med revisors rapport	26
----------------------	----

Eli Grete Høyvik, preses

Det går bra!

Overskrifta er også dette året at det går bra med Norges Vel. Vi har ein relativt solid økonomisk situasjon, mellom anna på grunn av ei ekstraordinær testamentarisk gåve i 2017, godt arbeid med prosjektsøknader og ikkje minst heidringsarbeidet - "Medaljen for lang og tro tjeneste". Akkurat det gjer at vi i 2018 merkar godt at det er 30 år sidan norsk arbeidsliv hadde økonomiske utfordringar og var forsiktige med å tilsetje nye folk.

2018 var året der Norges Vel vedtok ny strategi. Denne er det jobba grundig med både i direksjonen og blant dei tilsette. Den nye strategien inneber ikkje nokon revolusjon, men meir å bygge på og spisse det vi er gode på og det vi treng å bli betre på.

Medlemsarbeidet er eit av desse momenta. Vi ynskjer å **revitalisere Norges Vel som medlemsorganisasjon**. Det er her vi har grunnfjellet vårt, og vi ynskjer oss aktive medlemmar å samarbeide med.

Noko av det vi vil prioritere framover finn vi under overskrifta **klimasmart landbruk**. Det syner seg at det er stor interesse i landbruket for å finne og lære om korleis ressursar på bruket kan nyttast til å skape energi til drifta eller til å produsere energi for andre. Birøkt er etterkvart blitt viktigare som klimatiltak og for å sikre pollinering av nyttevekster, og Norges Vel bidrar med støtte og opplæringstiltak.

Den andre overskrifta handlar om å **finne og spreie gode samarbeidsløysingar** for utviklingsarbeid. Samarbeid, kunnskapsdeling og næringsutvikling har alltid vore viktige arbeidsmetodar for Norges Vel. Ivar Aasen sa noko i retninga av at "eit lys brenn ikkje veikare om du brukar det til å kveikja eit anna med". Samvirkemodellen er eit varemerke for Norges Vel som også syner seg å fungere godt i Noreg sine samarbeidsland i Afrika. Andre samarbeidsmodellar kan vere aktuelle når dei som dyrkar makroalgar og dei som haustar villtare langs kysten skal lære av kvarandre og få kvalitetsprodukt ut til marknaden.

Det er mange munnar som skal mettast i verda etterkvart, og Norges Vel vil yte sitt bidrag for å styrke **arts- og produktmangfaldet for framtidens mat** til folk og fe. Under mottoet livskraftige lokalsamfunn er Norges Vel med i jakta på den nye maten, dei nye næringsstoffa frå havet eller frå jorda, kanskje frå tang og tare, insekt eller avling frå frøsortar vi trudde vi ikkje hadde bruk for lenger. Vi vi også vere ein koplingsboks mellom produsentar og FoU-miljø slik at vi får til fornuftige produksjonsmåtar og verdikjeder.

Regjeringa satsar på "Matnasjonen Norge". Det gjer Norges Vel også. Det er aukande interesse både frå nordmenn og gjester som vitjar landet for **opplevingar knytt til mat og ymse matspesialitetar**, det som populært heiter lokalmat. Her skal vi styrke engasjementet vårt gjennom ulike nettverk vi er engasjerte i.

I 40 år har Norges Vel hatt internasjonalt engasjement. I løpet av denne tida har vi som organisasjon lært mykje, både om oss sjølve – kva er det vi kan som andre har bruk for. Og vi har teke med oss inspirasjon og kunnskap om verda heim att. Vi har også oppnådd at ein del av medlemsorganisasjonane våre har engasjert seg i utviklande samvirkeprosjekt, særleg i afrikanske land. Storfeproduksjon og oppdrett av innlandsfisken tilapia som verdifullt mattilskot og næringsveg, avfallsprodukt som energikjelde og nøtteproduksjon som også kjem oss lenger nord til gode – for å nemne noko. No står engasjement utanfor Noregs grenser for ca. halvparten av Norges Vel si omsetjing.

Eigarskap til **verdifulle eigedommar** krev stor innsats, og forventningane til Norges Vel er at vi brukar areal og bygningar i organisasjonen si ånd. Det prøver vi på, og i nokre tilfelle er det grei skuring. I andre tilfelle må vi endre strategi undervegs. Eigedommen Varghiet på Fosen er døme på det siste, der vi i nær dialog og samarbeid med lokale krefter kjem til å gjere grep for å sleppe til andre som kan skape ny aktivitet og ringverknader for lokalsamfunnet.

Ein organisasjon som Norges Vel driv seg ikkje sjølv! Det verkar litt sjølvstøtt å nemne noko slikt! Men **2018 har vore eit arbeidssamt år** på denne fronten også, til dømes med ny personvernlov, resertifisering som miljøfyrtårn i tre nye år og kursing i prosjektstyringsverktøyet Prince II som har gitt dei tilsette betre grunnlag for å organisere og drive prosjekt. Vi kunne også ynskje velkommen nye tilsette både på utviklings- og heidringsarbeidet i 2018 etter naturleg avgang.

Vi vil nye ting i framtida som bygger på Norges Vel si vel 200 årige historie og tradisjon – utvikle og tenkje nytt, samtidig sikre og styrke det vi har. Vi vonar det er ei god oppskrift!

Eli Grete Høyvik

40 år med ideelt arbeid internasjonalt

I 1978 startet Norges Vel sitt internasjonale arbeid i samarbeid med de norske samvirkeorganisasjonene og med støtte fra Norad. Det ble raskt etablert kursvirksomhet, hjelp til rekruttering av eksperter, informasjonsarbeid med studiereiser, rådgivning, og prosjektbistand for å fremme samvirkebasert verdiskaping.

Grønnsakskooperativet i Gambia ble støttet av Norges Vel og Norges Bondekvinneforbund fra 1987 (bildet til venstre). Gjennom disse 40 årene har arbeidet variert både i fokus og geografi. I begynnelsen var det prosjekter både i Mellom-Amerika, Øst-Europa og Afrika, og etter hvert også på Balkan. Land som Nicaragua, Guatemala og Gambia fikk størst oppmerksomhet i begynnelsen.

Prosjektene fokuserte på landbruk, spesielt på utvikling av samvirker og å styrke kvinners rolle i landbruket, og som tillitsvalgte og ledere i samvirker. Etter hvert skiftet aktivitetene fra studieturer og informasjonsarbeid til prosjekter innenfor næringsutvikling. Fortsatt med oppmerksomhet mot landbruk, samvirke og kvinners rolle.

SAMARBEID MED LANDBRUKSAKTØRER OG SAMVIRKER

En kvinnegruppe i Guatemala etablerte et bakeri etter opplæring i regnskap og forretningsdrift i 1999 (bildet til venstre). Hele tiden har det internasjonale arbeidet foregått i samarbeid med andre landbruksaktører som Norske Meierier (Tine) i Polen, Norges Bondelag og Norsk Landbrukssamvirke i Nicaragua, NORFARM i Mosambik, og den Internasjonale Kooperativ Alliansen (ICA) i Vest-Afrika.

Partnerskapene har blant annet fokusert på grønnsaksdyrking i Gambia og å styrke organisasjoner for kaffeproduksjon, fiskerit utvikling og honning-import fra Tanzania. I Polen utviklet vi meierisektoren, og styrkede kunnskaper om forretningsutvikling ble blant annet brukt til å starte bakeri i Guatemala.

BEKJEMPER FATTIGDOM MED NÆRINGSUTVIKLING

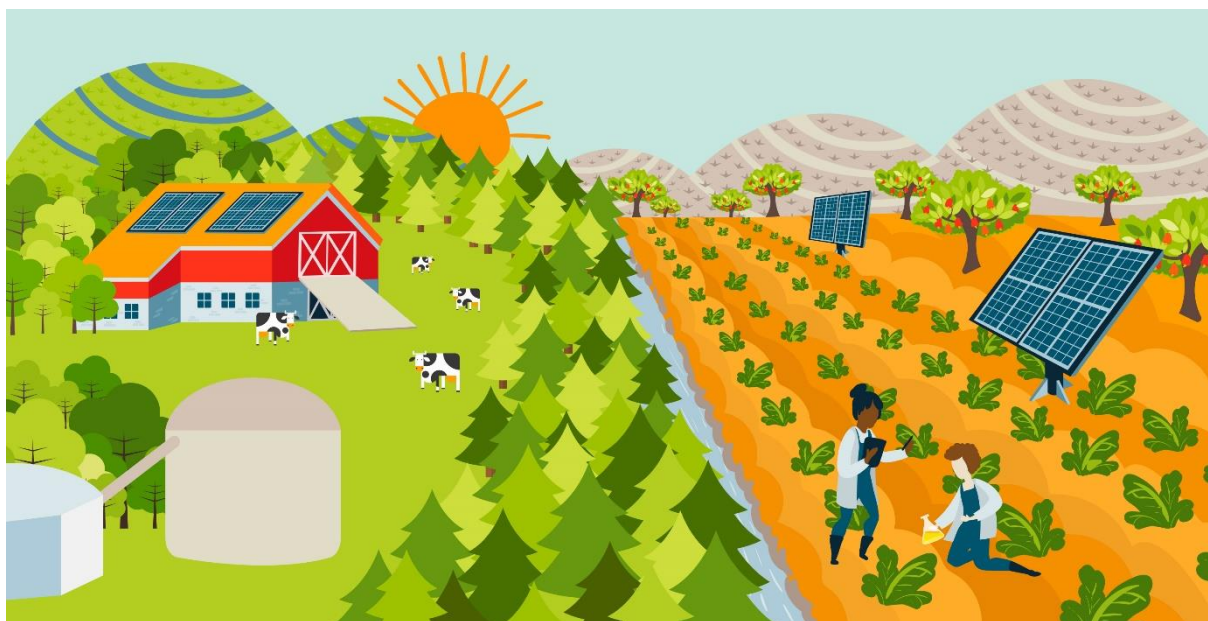
Norges Vel er forskjellig fra andre ideelle organisasjoner ved vårt tydelige fokus på næringsutvikling. Gjennom 40 år har målet vært det samme for vårt internasjonale arbeid – å bidra til lokal næringsutvikling for å bekjempe fattigdom og øke matsikkerhet. Vi bidrar til å skape stolthet og uavhengighet blant folk i lokalsamfunn, slik at de på sikt kan klare seg uten bistand.

Metodene vi har benyttet i utallige prosjekter, sektorer og land er fortsatt de samme: Samarbeid, kunnskapsdeling og entreprenørskap. Vi er stolte av historien og tar erfaringene med videre i dagens prosjekter.

Aktiviteter for livskraftige lokalsamfunn i Norge og internasjonalt

Det Kongelige Selskap for Norges Vel skaper bærekraftige arbeidsplasser og produkter innenfor mat, landbruk og marine næringer. For 2018 rapporterer vi fra aktiviteter i Norge og internasjonalt innenfor følgende fire områder:

- Klimasmart landbruk
- Samvirke og samarbeidsløsninger
- Fremtidens mat
- Lokalmat og opplevelser

Klimasmart landbruk

Menneskeskapte klimaendringer truer verdens matsikkerhet. I tillegg vil en økende verdensbefolkning gi økt forbruk og økende press på arealer, natur og ressurser. For å møte klimautfordringene og bidra til økt matsikkerhet på verdensbasis må det utvikles økonomisk bærekraftige løsninger innenfor landbruk og marine næringer. Klimatilpasning i primærnærings har et stort forbedringspotensial og Norges Vel vil ta en ledende rolle i arbeidet med å tilrettelegge for bedre utnyttelse av lokale ressurser.

- Vi vil utvikle metoder og verktøy for å legge om eksisterende drift og etablere nye næringer gjennom økt utnyttelse av lokale ressurser. Dette vil bidra til økt sysselsetting og økonomisk bærekraft lokalt.
- Vi vil bidra til reduserte klimagassutslipp og økt lønnsomhet i landbruket gjennom bruk av fornybar energi og utvikling av gjødselprodukter og jordforbedringstiltak.
- Vi vil jobbe med å påvirke lønnsomheten og rammebetingelsene for landbrukseiere og driftere innen marin sektor.

Her kan du lese om noen av prosjektene Norges Vel arbeidet med i 2018 for å bidra til et klimasmart landbruk:

UTVIKLET KURSMODELL FOR SOLENERGI I LANDBRUKET

Landbruksbygninger har store takflater med god plass til anlegg for miljøvennlig solenergi. Dette kan være en god investering, men er ikke lønnsom for alle. Derfor har Norges Vel og Norsk solenergiforening utviklet et kurs for bønder der de lærer å beregne om de bør si ja eller nei til å bygge ut et solenergianlegg på sin gård. De første kursene ble arrangert høsten 2018. Det er stor interesse blant gårdbrukere for miljøvennlig solenergi, og flere kurs er fulltegnet for 2019.

SKAPER NYE ARBEIDSPASSER MED AVFALL FRA SUKKERPRODUKSJON

Vest i Kenya dyrkes det store mengder sukkerrør, der avfallet fra sukkerproduksjonen (bagasse) i stor grad blir liggende å råtne med påfølgende klimagassutslipp. I tillegg er avskoging et stort problem fordi befolkningen bruker ved og trekull når de tilbereder sine daglige måltider. Norges Vel startet derfor for noen år siden et prosjekt for å utnytte og omforme bagassen til miljøvennlige fyringsbriketter.

Sammen med NIBIO har vi nå inngått et partnerskap om å videreutvikle dette arbeidet gjennom prosjektet Biofuel4Kenya, som finansieres av NORAD. Norges Vel skal bidra med å utvikle et opplæringstilbud og tjenester for tre kooperativer innen dette arbeidet. Også andre aktører vil få opplæring og mulighet til bygge opp egen virksomhet i tilknytning til biobrikett-produksjonen og verdikjeden denne er en del av. Hovedmålet er å stimulere og legge til rette for utvikling av bærekraftige virksomheter og jobbskaping i et område med behov for både arbeidsplasser og nye inntektsmuligheter.

CASHEWNØTT-SKALL BLIR TIL FORNYBAR ENERGI

Hvert år destrueres 40-50 tusen tonn energiintensivt cashewnøtt-skall fra industrien i Mosambik. Norges Vel har derfor sett på muligheten for å utnytte dette restproduktet til produksjon av elektrisitet eller i husholdninger for å erstatte trekull fra ulovlig hogst. Norges Vel har sammen med sine lokale partnere utviklet forretningsmodeller som gir verdi for eier av biomassen, et miljøvennlig produkt for koking av mat og skapt jobber i lokalsamfunnet.

Sammen med landets største cashew-selskap har Norges Vel bygget opp distribusjon av gode ovner og startet distribusjon av «pellets». Målet er å utnytte alle cashewnøtt-skall til husholdningsbruk og senere utvide konseptet til resterende cashew-fabrikker med tilsvarende volumer. Hovedmålet er å senke luftforurensning fra matlaging på kull, og gi tilgang til ren og bærekraftig energi. Samtidig styrker vi lokal prosessindustri som skaper jobber og lokal verdiskaping i cashew sektoren.

ENERGIKARTLEGGING PÅ GÅRDSBRUK I ØSTFOLD

På oppdrag for Klima Østfold besøkte Norges Vel seks gårder i fylket for å kartlegge hvilke muligheter de har for produksjon av fornybar energi lokalt på de ulike gårdene. Avhengig av gårdens produksjonsform, ble det kartlagt hvilke fornybare energikilder som kan bidra til å dekke energibehovet. Energianalysen danner grunnlag for å gi forslag om konkrete tiltak som kan effektivisere og målrette arbeidet med gårdens energiløsninger. Analysen viste at noen av gårdene har betydelige muligheter for å spare energi. Det ble også utviklet en egen energikalkulator som kan bidra til å gi flere bønder oversikt over gårdens energiforbruk.

LEGATMIDLER TIL ØKOLOGISK BIRØKT

Prinsippene i økologisk landbruk bygger på en bærekraftig utvikling som skal sikre et økologisk forsvarlig landbruk også for kommende generasjoner. I dag er det kun en prosent av birøkterne med tre prosent av kubene som drives økologisk.

Norges Birøkterlag ble i 2018 tildelt legatmidler fra Norges Vel for å utvikle et verktøy som kan bidra til innhenting av informasjon for å tilfredsstille kravene til økologisk birøkt.

Prosjektet skal avdekke om det er mulig å forenkle arbeidet med å tilfredsstille dokumentasjonskravet som gjelder for plassering av de økologiske bigårdene. Gjennom en slik forenkling vil flere birøktere kunne gå over til å drive økologisk.

GRÜNDERPRIS FOR BÆREKRAFTIG VEDFYRING

Norges Vels gründerpris for 2018 gikk til Svein Bjerke og hans firma Varma. At Norge i dag er storimportør av ved og vedbriketter fra andre land er verken bærekraftig eller skaper lokale arbeidsplasser. Bjerke etablerte bedriften Varma med en visjon om at vedfyring i skandinaviske hjem skal komme fra Norge, støtte lokal industri, skape arbeidsplasser, og at det hele skal skje på en mer miljøvennlig og bærekraftig måte enn tidligere. I dag er bedriften Norges største produsent av fyringsprodukter med 15 ansatte.

Samvirke og samarbeidsløsninger

Verden trenger et mangfold av bedrifts- og organisasjonsformer for å løse dagens og fremtidens utfordringer. En rekke trender og bærekraftutfordringer tilsier at samvirke og samarbeidsløsninger er svært relevant og viktig både i Norge og internasjonalt, men det er stor mangel på teoretisk og praktisk kunnskap. Med Norges Vels lange historie og brede erfaring på området, ønsker vi nå å utvikle og tydeliggjøre arbeidet med samvirke og samarbeidsløsninger.

- Vi vil bistå igangsettere og gründere med å velge den selskaps- og organisasjonsformen som er best egnet for deres formål.
- Vi vil utvikle strategier og løsninger for å adressere både svakheter og styrker knyttet til alle selskapsformer.
- Vi vil bidra til at samvirkemodellen blir synliggjort og likestilt med andre selskapsformer, blant annet gjennom engasjement i og for Samvirkesenteret.
- Vi vil utnytte potensialet som ligger i bruk av ny teknolog og nye digitale plattformer for samarbeid og kunnskapsdeling.

Dette er noen av prosjektene basert på gode samarbeidsløsninger som Norges Vel arbeidet med i 2018:

NETTVERK FOR VILLHØSTERE AV TARE

Norges Vel startet høsten 2018 et nasjonalt nettverk med syv virksomheter som baserer sin virksomhet på villhøstet tang og tare til mat. Et av målene med prosjektet er å sikre trygge matprodukter og kvalitetssikring også fra denne siden av næringen, slik at hele algenæringen med både dyrkere og villhøstere framstår samordnet og med fokus på kvalitet.

Et annet mål er å utvikle en guide for bærekraftig håndhøsting av viltvoksende makroalger, med hensyn til makroalgens biologi, samt å følge gjeldene lovverk i blant annet verneområder og for fangst i den marine næringen. Prosjektet er en arena for kompetanseutvikling og et nettverk for samarbeid. Norges Vel drar nytte av forskningen som allerede er gjort på makroalger og viderefører erfaringene fra vårt arbeid med bransjen og virksomheter innen tare dyrking.

FISKEOPPDRETT – EN MODELL FOR ØKONOMISK UTVIKLING

Tradisjonelt driver bøndene på Madagaskar småskala fiskeoppdrett til eget bruk, men ikke lønnsomt nok til at de kan leve av det. Samtidig mangler mange innbyggere tilgang til rimelig og næringsrik mat. Norges Vel har utviklet en modell som bidrar til reetablering og utvikling av fiskeoppdrett som en bærekraftig industri med potensiale for vekst.

En ekstern evaluering i 2018 konkluderer med at man ikke har sett tilsvarende vellykket modell for økonomisk utvikling innen fiskeoppdrett på Madagaskar tidligere. Samarbeidsløsninger er svært sentralt for de gode resultatene. Norges Vel etablerte

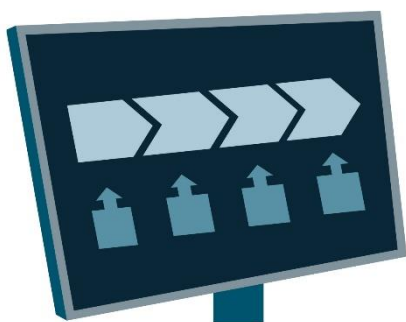
i 2014 kooperativ-unionen Tilapia De l'est som organiserer syv kooperativer med til sammen 339 lønnsomme fiskeoppdrettere.

På fire år har småprodusentene som deltar i dette Norges Vel-prosjektet snudd oppdrett fra underskudd til overskudd og i snitt mer enn doblet egen inntekt. Samtidig fortsetter etterspørselen, produksjonsvolumet, antallet dammer og produsenter å øke. Disse fiskeoppdretterne styrker livsgrunnlaget for sine egne familier og skaper bærekraftig næringsutvikling og arbeidsplasser for flere hundre kvinner og menn i lokalsamfunnet.

SAMARBEID STYRKER SMÅ HÅNDVERKSBEDRIFTER

Høsten 2018 ble foreningen Artisans at Work Économusée Norway (AWEN) etablert med 12 håndverksbedrifter. Économuséene fungerer som levende museum, som ivaretar og videreutvikler lokal kultur og tradisjon, og bidrar til bevaring av vår felles kulturarv. Samtidig oppnår bedriftene en økonomisk lønnsom drift gjennom salg av egne produkter og kulturhistoriske formidlingsaktiviteter.

Norges Vel har den daglige ledelsen av foreningen, og jobber blant annet med å utvikle foreningen til en bærekraftig organisasjon. I dag er alle medlemsbedriftene lokalisert på Vestlandet, men det er en målsetting at nettverket skal vokse og på sikt ha medlemmer over hele landet. I tillegg jobber foreningen med markedsføring og synliggjøring av nettverket og medlemsbedriftene som spennende reiselivsoplevelser for både norske og internasjonale turister. I en bransje med stor konkurranse og mange sterke aktører er det en fordel for disse små bedriftene å stå samlet i et felles nettverk.

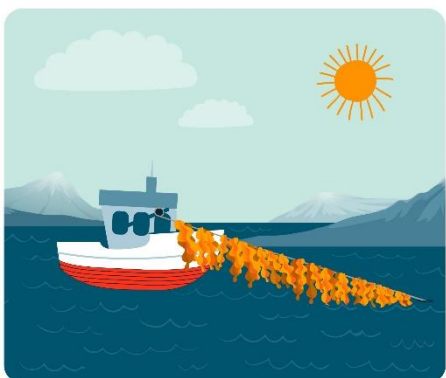
KOMMERSIALISERING AV RISSEKTOREN I TANZANIA

Ris er en av de viktigste næringsmidlene i Tanzania. Landet produserer 70 prosent av risen i det østlige Afrika, men det er vanskelig for småprodusentene å komme inn på markedet, samtidig som det er stor import av ris fra Asia. Gjennom Norges Vels COMRICE-prosjekt øker bøndenes avling gjennom innovative metoder, samtidig som de får en mer aktiv deltakelse i verdikjeden for å få tilgang til en større del av verdiskapingen.

Det er et mål å øke inntekter og matsikkerhet gjennom smart landbruk, og nye system for risproduksjon. Bøndene øker først sin risproduksjon og deretter blir de i stand til å omsette større mengder ris. Vi har gjennom flere år arbeidet med modernisering av risproduksjonen, og mange produsenter har fått høyere inntekter etter å ha økt produksjonen betraktelig.

I prosjektet samarbeider vi med våre lokale partnere Rural Urban Development Initiative (RUDI) og Rice Council Tanzania (RCT) og risbønder i de aktuelle distriktene. Bøndene har etablert to bondeide selskaper for å drive innen ris-verdikjeden. Fokuset er endret fra selvforsyningsproduksjon til

markedsrettet produksjon. Bøndene har fått styrket kompetanse innen produksjon, organisering, markedsorientering, produktutvikling og forhandlinger med oppkjøpere. Stadig flere kvinner inntar ledende posisjoner i produsentorganisasjonene.

BYGGER MARKED OG KVALITETSMERKE FOR NORSKDYRKET TARE

Norges Vel stod bak etableringen og er sekretariat for bedriftsnettverket Norsk Tareyrkerforening. Gjennom Innovasjon Norges bedriftsnettverksprosjekt har Norges Vel også vært prosjektleder for åtte av bedriftene i foreningen. Bedriftene samarbeider om å skape en ny økonomisk bærekraftig næring i Norge.

I 2018 er det arrangert flere nettverkssamlinger i foreningen der erfaringer og kunnskap deles. Bedriftene har også økt sin kunnskap om markedene i Frankrike, Tyskland og Spania. I

Tyskland ble norsk tare vurdert til å ha markedsmuligheter på grunn av tares høye kvalitet. Konkurransedyktig pris på produktene er en utfordring, og nettverket arbeider med teknologi- og produksjonsutvikling for å redusere produksjonskostnader, samt utvikle markedstilpassede produkter.

Tareyrkerforeningen ønsker å bygge et kvalitetsmerke med høy kvalitetsstandard. Det er utviklet bransjeretningslinjer for dyrkerne: Bransjeretningslinjer for dyrking, høsting og håndtering av sukker- og butare til næringsmiddel. Også Mattilsynet framhever og benytter disse bransjeretningslinjene.

MATNYTTIG SAMARBEID FOR INTEGRERING

Norges Vel tok initiativet til å etablere Matnyttig arbeidstrening for å bidra til bedre integrering av innvandrerkvinner. Konseptet består av opplæring i matfag og språkopplæring kombinert med praktisk jobbtrening med matproduksjon til cafe og kantine. Deltakerne får bedre matfaglige kvalifikasjoner og bedre arbeidsspråk med mål om å komme ut i jobb eller utdanning.

Trekantsamarbeidet mellom Norges Vel som ideell aktør, initiativtaker og prosjektleder sammen med kommunen ved NAV/Jobbsjansen og det private næringslivet har vært en suksessfaktor. Med et mål om at kvalifiseringsmodellen skulle bli et fast tilbud i kommunen, er modellen videreutviklet og drevet som prosjekt over flere år. Fra og med 2019 tar Skedsmo kommune selv over ansvaret for konseptet, der innvandrerkvinner nå får språk- og matfaglig opplæring med relevant praksis i rådhuskantina.

Fremtidens mat

Naturen er selve livsgrunnlaget vårt, og mangfoldet av arter og naturtyper gir oss tilgang på alt fra mat og medisiner til byggematerialer og gode opplevelser. Norges Vel har en lang historie knyttet til plantegenetiske ressurser og en nyere historie knyttet til algedyrking og arbeid med nye arter og sorter. Med bred erfaring fra småskala matproduksjon og verdikjedeutvikling, vil vi skape nye næringsmuligheter basert på et bærekraftig, lokalt arts- og produktmangfold.

- Vi vil utvikle metoder og verktøy for å identifisere og velge produkter knyttet til nye verdikjeder ut fra et bærekrafts- og markedspektiv.
- Vi vil ta fram, bruke og videreutvikle ulike råvareressurser samt bidra til videreforedling i verdikjeden for å få nye produkter ut til markedet.
- Vi vil identifisere markeder og utvikle lønnsomme og bærekraftige næringer og verdikjeder for lokale småskala-produsenter.
- Vi vil definere en tydelig arbeidsmetodikk for hvordan Norges Vel arbeider i hele verdikjeden og tydeliggjøre vår rolle som koblingsboks mot FoU-miljøer.
- Vi vil fremme matmangfold gjennom å hente fram både nye og eldre arter og sorter av planter og marine arter.
- Vi vil bidra til matsikkerhet gjennom å fremme bruk av lokalt råvaregrunnlag fremfor økt import.

Dette er noen av prosjektene Norges Vel arbeidet med i 2018 for å bidra til bærekraftig næringsutvikling som fremmer arts- og produktmangfold:

NÆRINGSUTVIKLINGSKURS FOR BIRØKTERE

Antall norske bikuber er nesten halvert siden 1980-tallet. Det blir færre honningbier til å ta seg av det viktige pollineringsarbeidet som sikrer mangfold av frukt-, bær, og oljevekster, og leveransen av norsk honning til forbrukerne går ned. Norges Vel har kjørt en rekke kurs innenfor næringsutvikling i landbruket, og har på oppdrag fra Norges Birøkterlag utviklet et kurs spesielt rettet mot birøkt. Målet er å øke produksjonskapasiteten på honning hos den enkelte birøkter, og bidra til at birøkt kan bli en lønnsom næringsvei. Dette gir flere bier til pollinering og sikrer artsmangfold og større leveranser av norsk honning det norske markedet.

NORSK BRUKSGENBANK ETABLERT

Naturmangfoldet står i dag under et enormt press, på grunn av befolkningsvekst og stadig økende behov for vann, mat og energi. En rekke arter og naturtyper er truet av utrydding – både globalt og i Norge. Sammen med oppformerere av gamle plantesorter etablerte Norges Vel en samlet norsk bruksgenbank høsten 2018. Den skal være et formelt og synlig samarbeidsorgan for alle produsenter og dyrkere av norske frø som naturlig hører hjemme i en bruksgenbank.

UTVIKLER LOKAL FISKEART FOR BÆREKRAFTIG OPPDRETT

I Mosambik er det utviklet et senter for genetisk forbedring av den nasjonale tilapia-stammen *Mossambicus*, Centro de Pesquisa em Aquacultura (CEPAQ). Senteret har også et klekkeri for settefisk som i første rekke produserer settefisk fra den allerede genetisk forbedrede *Niloticus*. I juli 2018 overtok Norges Vel prosjektledelsen for senteret sammen med den offentlige institusjonen Instituto Nacional de Investigação Pesqueira (IIP).

Prosjektet har som hovedmål å bidra til bedre levestandard, fattigdomsreduksjon og økt matproduksjon i Mosambik. Senteret tilbyr settefisk av høy kvalitet til fiskebønder, samt rådgiving så de kan gi grunnlag for å utvikle bærekraftige bedrifter for fiskeoppdrett. Målgruppene er både små- og storskala-produsenter. Mosambiks fiskeoppdrett er under utvikling, og CEPAQ vil bidra til å stimulere til vekst for landets akvakultur-subsektor.

NETTVERK OG KOMPETANSEHEVING FOR TAREDYRKERE

Norges Vel etablerte nettverks-forumet ALGET (Algeetablerere) for småbedrifter og entreprenører i Nordatlant-regionen innen dyrking, foredling og produktutvikling av makroalger. Etter tre år var deltakerne svært interessert i en videreføring, og i 2018 ga Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) tilsagn om tilskudd til en ny periode. ALGET 2 bygger videre på møteplassen og nettverket fra ALGET 1, men blir større med fokus på områder fra sjø til konsument.

Forumet retter seg mot småbedrifter i Nordatlant-regionen som baserer sin drift både på høsting av viltvoksende og dyrkede makroalger for ingredienser til, eller produksjon av, mat og/eller kosmetikk. Målet er å bidra til økt konkurransekraft og verdiskaping for de små og mellomstore etablererne i nettverket spesielt, og for regionen generelt.

LEGATSTØTTE TIL GAMLE ØKOLOGISKE KORNSORTER

Mølleren Sylvania er en landhandel midt i Oslo som ønsker å utvikle produksjonskjøkken og utvikle nye produkter av gamle, økologiske kornsorter. Nå ønsker de å utvikle seg videre gjennom fermentering av kornprodukter og produksjon av havremelk på svarthavre, noe som vil være et "først i verden"-produkt. Norges Vel ga tilsagn om legatstøtte til prosjektet som er spennende med tanke på å utvikle nye produkter etter gamle tradisjoner og gamle typer kornsorter.

Lokalmat og opplevelser

Økt globalisering med økende etterspørsel etter genuine turistopplevelser gir vekstmuligheter for norsk reiselivsnæring. Norges rike naturressurser har gitt grunnlag for bosetting og næringsutvikling over hele landet. Med utgangspunkt i landbrukseiendommer og norsk natur er det mulig å utvikle et reiseliv med bærekraftig verdiskaping for mat- og reiselivsaktører i lokalsamfunn. Norges Vels lange erfaring fra natur- og kulturbasert næringsutvikling er bakgrunnen for at vi vil bidra til å utvikle lokale opplevelser knyttet til mat, kulturarv og reiseliv basert på bærekraftige prinsipper.

- Vi vil samle og systematisere erfaringer fra ulike opplevelsesprosjekter og utvikle tydelige modeller som kan tilpasses og brukes i ulike markeder.
- Vi vil skape nettverk med samarbeid og kunnskap for å utvikle og profesjonalisere produsenter av lokal mat og opplevelser.
- Vi vil utvikle verdikjeder for bærekraftig lokalmat, reiseliv og opplevelser.
- Vi vil legge til rette for bruk av digitale verktøy og plattformer for å kommunisere med marked og kunder.

Dette er noen av prosjektene Norges Vel arbeidet med i 2018 for å bidra til bærekraftig lokalmat og opplevelser:

KURS FOR TILLEGGSNÆRINGER PÅ GÅRDSBRUK

Norsk landbruk er under omstilling, og gårdbrukere må hele tiden tenke nytt om hvordan de kan leve av gårdens ressurser, blant annet ved å etablere tilleggsnæringer. Med utgangspunkt i landbrukseiendommer og norsk natur er det mange muligheter for å skape bærekraftig verdiskaping gjennom videreføring av mat eller utvikling av genuine opplevelser for besøkende og turister.

Gjennom Norges Vels engasjement i Etablerertjenesten i Østfold og Akershus har vi holdt kurs for bønder om hvordan de kan utvikle tilleggsnæringer innen blant annet mat og opplevelser. Kurset gjennomgår tema som utvikling av forretningsmodell, trender i næringen, salg og markedsføring, samt gir gode eksempler på andre bønder som har lyktes. Kursene følges gjerne opp med gårdsbesøk og personlig veiledning for de som ønsker dette.

SAMLER LOKALE AKTØRER I LIER KOMMUNE

Lier kommune hadde et ønske om å øke bruk og synlighet av tilbud og tjenester man har innenfor området mat, kultur, friluftsliv og reiseliv. Målet var å oppnå høyere verdiskaping, blant annet gjennom samarbeid og bedre koordinering.

Markedsføring og produktpakking av eksisterende tilbud var også sentralt. Kommunen har et mangfoldig kulturliv, aktivt friluftsliv, og en rekke kulturminner og severdigheter. I tillegg har de et sterkt miljø innenfor frukt og grønnsaker, samt ulike typer overnattings- og serveringsbedrifter.

Norges Vel fikk i oppdrag å se på mulighetene for å utvikle disse næringene videre. Gjennom et tett samarbeid med både kommune, næringsliv og frivillige organisasjoner har Norges Vel kommet med en rekke anbefalinger på hvordan man kan øke synlighet og bruk av disse tilbudene i Lier.

LEGATMIDLER TIL BRUKSHÅNDVERK OG LOKALMAT

Midt-Telemark Næringsutvikling og Norges husflidslag søkte Norges Vel om legatmidler til et prosjekt som ligger i krysningsfeltet mellom lokalmat og håndverk. Legatmidlene skal brukes til å legge til rette for produktutvikling og prøveproduksjon av brukshåndverk til bruk sammen med lokale matprodukter.

Dette bygger opp under trenden med å kombinere lokal, bærekraftig matproduksjon og lokalt håndverk. Aktuelle produkter er serveringsmateriell og emballering som benyttes til å presentere lokal mat i lokale håndverksprodukter. Prosjektet er interessant for å bygge opp under lokale reiseminner og lokale opplevelser og har potensiale til å profilere lokalsamfunnet på en god måte.

Norges Vels eiendommer

Norges Vel eier tre store eiendommer som forvaltes i tråd med organisasjonens strategier: Øverland og Hellerud i Akershus, samt Varghiet Skoger i Trøndelag.

Norges Vels eiendommer på Østlandet omfatter 4 400 dekar jord og skog, hvorav 1 300 dekar er jord og 3 100 dekar er skog. Eiendommen på 52 000 dekar på Fosen i Sør-Trøndelag består for det meste av utmark, skog og jaktterreng.

HELLERUD GÅRD I SKEDSMO KOMMUNE

Hellerud gårds historie som forsøksgård ønskes revitalisert ved å synliggjøre organisasjonen og eiendommens potensiale. Vi ønsker at gården skal bli en relevant og fremtidsrettet utviklingsgård med tilliggende ressurser som bynær beliggenhet og tilgjengelighet for interessenter og samarbeidspartnere.

Norges Vel driver 630 dekar på Hellerud i egen regi, av disse er 130 dekar økologisk drevet. For jordbruksdelen var avlingene preget av den varme og tørre sommeren i 2018, og vi fikk omkring 200 kg per dekar. Det ble søkt om avlingskadeerstatning og innvilget erstatning på 70 prosent av gjennomsnittlig avling. På Hellerud leies det ut 300 dekar til to naboer som dyrker gras for melkeproduksjon.

Det ble avvirket ca. 1 000 kubikkmeter tømmer under gode forhold og til gode tømmerpriser, likedelt tynning og sluttavvirkning. Det finnes tre salamanderdammer i skogområdet og disse har fått bedret sine forhold etter råd fra biologer.

Første halvår bistod avdelingens skogfaglige ressurs Skogselskapet under skoleskogdager for barneskoleelever i Akershus. Markdag ble gjennomført i september i samarbeid med blant annet NIBIO og LNR, om bruk av fangvekster for å hindre avrenning. Engasjementet for NIBIO videreføres for dokumentering av hvordan dyrkingsmetoder påvirker overflateavrenningen, med blant annet fangvekster. Det ble startet et sortsforsøk for vårhvete for Graminor, men på grunn av tørke ble forsøket ikke fullført. Likedan ble et fangvekstforsøk for Landbruksrådgivningen Øst ikke vellykket grunnet dårlig vekstetablering under de tørre forholdene.

ØVERLAND GÅRD I BÆRUM KOMMUNE

Formålet med Øverland er å stille gården og dens ressurser til disposisjon for lokale krefter innen matproduksjon, andelslandbruk og for skoleverket.

På Øverland er det 438 dekar dyrket mark, av disse leies det ut 250 dekar til drifter av Hosle hestesenter for korn og gress. Andelslandbruket har biodynamisk dyrking av frukt og grønt på ca. 140 dekar. Skolenes Fruktthage utgjør 3 dekar. To mindre jordflekker ved Murenveien benevnt Veimyr og Holen er på samlet 25 dekar, disse har i flere år vært i bruk som beite. På Sørjordet er ca. 20 dekar ikke i bruk på grunn av en underliggende søppelfylling.

Underetasjen på Låven er regulert til næringsmiddel-industri og ved utløpet av 2018 holder ett bryggeri til her. Bærum kommune har etter rullering av kommunens arealplan omdisponert Sørjordet til LNFR formål, det foreligger ved utløpet av året ingen kommunale planer for revitalisering av landbruksjorda for optimal drift.

VARGHIET SKOGER I BJUGN OG RISSA KOMMUNER

Norges Vels formål for Varghiet er å utøve aktivt og bærekraftig eiendoms- og næringsutviklingsarbeid i samarbeid med lokale aktører i landsdelen. Vi skal utvikle, forvalte og drifte skogen på en skogfaglig og bærekraftig måte i samarbeid med lokale skogaktører, samt videreutvikle flerbruksområder i skogen så de blir attraktive for friluftsliv, jakt og fiske.

For Varghiet skoger er det utarbeidet veivedlikeholdsplan, i henhold til skogbruksplanen ble det ikke utført hogst i 2018. Selskapet inngikk avtale om frivillig vern av 7 453 dekar utmark og skog i forbindelse med statens utvidelse av naturreservater Nordelva og Hildremvatnet. De delene som ble vernet er regnet til ikke-drivbart areal med lav bonitet og vanskelig tilgang, med svært lav drifts- og lønnsomhetsvurdering.

Kommunene gjennomfører taksering av viltbestand før jakten starter og legger føring på uttak. I 2018 ble det gjennomført jakt av tre ulike jaktlag. Tildelt kvote var 13 elg, mens hjort, rådyr og annet småvilt jaktet uten kommunal kvotebegrensning. Småviltjakta var også bortleidd til et jaktlag, det ble rapportert uttak av kun syv rypere og skogshøns.

Vi får utbetalt andel av fiskerettigheter i Nordelva, der Stjørna JFF står for fiskekortsalg. Resten av Varghiets tjern og fiskevann inngår i Bjugn kommunes fiskekort-ordning.

Vorphaugen gård står uten leietaker og direksjonen fattet vedtak om å prøve eiendommen på markedet for å stimulere til økt aktivitet og næringsvirksomhet med nye eiere. Pettersvika ble lånt bort for perioden mai-august til lokale interessenter, i et forsøk for disse å etablere næringsvirksomhet innen reiseliv. Dette har ikke resultert i inngåelse av leiekontrakt og direksjonen vedtok at også hyttetunet skal prøves på eiendomsmarkedet.

www.norgesvel.no/eiendom

Medaljen for lang og tro tjeneste

Norges Vel tildeler Medaljen for lang og tro tjeneste for å synliggjøre og verdsette menneskers innsats i arbeidslivet. Medaljen er en unik, tradisjonsrik påskjønnelse som bedrifter kan benytte for å hedre ansatte med minst 30 års ansettelse hos samme arbeidsgiver.

I 2018 ble det tildelt 533 medaljer til ansatte i offentlige virksomheter og 2 635 medaljer til ansatte i private virksomheter, totalt 3 168 medaljer. Dette er en nedgang på 950 medaljer (23 prosent) sammenlignet med 2017. Noe av forklaringen på et såpass kraftig fall finner vi ved å se 30 år tilbake i tid. Kraftige innstramminger i finanspolitikken i flere år ga en kraftig konjunkturedgang etter toppen våren 1987. Dette førte til en mer enn dobbelt arbeidsledighet høsten 1988 og ansettelsesstopp i flere bransjer.

Det var 280 nye bedrifter som søkte om Medaljen i 2018.

www.medaljen.no

Norges Vels Gründerpris

Norges Vels Gründerpris gis i form av en sølvmedalje og skal oppmuntre til nyskaping og igangsetting. Gründerprisen gis til personer som har gjort en innsats i eget lokalsamfunn, organisasjon eller bedrift. Innsatsen skal kunne stå som et mønster for annen nyskaping. Det tildeles kun en pris årlig. I 2018 mottok vi 35 forslag på mottakere av Gründerprisen.

Svein Bjerke fra Varma mottar gründerprisen fra administrerende direktør Øyvind Ørbeck Sørheim i Norges Vel.

Norges Vels Gründerpris ble i 2018 tildelt Svein Bjerke for etablering av Varma AS. Bedriften er den eneste i sitt slag som produserer store volum ved tilfyring som aldri forlater Norge - fra norsk skog.

Svein Bjerke viser hvordan vi kan utnytte våre store fornybare ressurser på en fremtidsrettet og bærekraftig måte. Han har lyktes med å kombinere produkt- og markedsutvikling på en solid og innovativ måte. I tillegg har han et tett samarbeid med NAV om å hjelpe mennesker som har stått utenfor arbeidslivet inn i jobb.

www.norgesvel.no/grunderpris

Legater bidrar til nyskapende næringsutvikling

Det ble i 2018 delt ut 780 000 kroner i legatmidler fra våre tre næringsutviklingslegater: Landbrukslegatet, Utdanningslegatet og Kultur- og miljølegatet. Tildelingene fordeles fra de tre legatenes overskudd og er i forhold til legatenes størrelser. Legatene har gjennom årene kommet i Norges Vels forvaltning som testamentariske gaver.

Det kom i 2018 inn totalt 77 søknader på til sammen 9,7 millioner kroner. Det var mange gode søknader og vi måtte gjøre en tydelig prioritering i forhold til legatenes formål. I en grundig behandlingsprosess vektla vi prosjektenes ringvirkninger, grad av nytteverdi, hvordan ressurser utnyttes og markedsmuligheter. Det ble tildelt midler til fire prosjekter innen utdanning, fire prosjekter innen kultur og miljø, og fem prosjekter innen landbruk. Her er noen smakebiter:

SMAKEN TÅ LOM

Bryggeriet startet opp i 2016 og har som mål å bruke mest mulig lokale råvarer i ølet. De har i flere år testet og feilet med lokalt bygg til malt og har nå kommet fram til en gammel byggsort som er egnet. Lom bryggeri satser på lokal identitet gjennom profil, navn, ingredienser, historie og geografi/natur på sine ølsorter. Fjellkvann, mjøldurt/ølgrass, kreklingbær, furuskudd og flere andre lokale bær og urter har vært brukt. Legatmidlene går til kostnader forbundet med produksjon av norsk malt, prøvebrygging og testing. I mengden av mikrobryggerier er det viktig å profilere egen identitet. Prosjektet vil gjøre søker til en av de første som produserer øl med norsk malt. Dette kan bidra til at også andre kan produsere norsk malt og "helnorsk" øl, samtidig som det gir god utnyttelse av norske ressurser og lokale verdikjeder.

MIDT-TELEMARK NÆRINGSUTVIKLING OG NORGES HUSFLIDSLAG

Prosjektet ligger i krysningfeltet mellom lokal mat og håndverk. Legatmidler ble tildelt for å legge til rette for produktutvikling og prøveproduksjon av brukshåndverk til bruk sammen med lokale matprodukter. Bildene viser produkter utviklet i prosjektperioden: Krysninger mellom papirkunst/origami og sjokoladekonfekt, samt tradisjonelt trehåndverk fra lokal skog og tørkede epleringer.

Dette bygger opp under trenden med lokal, bærekraftig matproduksjon og lokalt håndverk. Aktuelle produkter er serveringsmateriell og emballering som presenterer lokal mat i lokale håndverksprodukter. Det kan være fat, kopper, boller eller bestikk som fremhever de lokale matvarene. Prosjektet er interessant for å bygge opp under lokale reiseminner og lokale opplevelser og har potensiale til å profilere lokalsamfunnet på en god måte.

MØLLEREN SYLVIA

Mølleren Sylvia er en landhandel midt i Oslo som ønsker å utvikle produksjonskjøkken og utvikle nye produkter av gamle, økologiske kornsorter. Butikken har promotert omsetning av helkorn fra kulturkornslag og tilbyr kverning av disse på egen steinmølle i butikken. Søker har mange eksempler på konstruktivt samarbeid med småskala produsenter og foredlere å vise til. Nå ønsker de å utvikle seg videre gjennom fermentering av kornprodukter og produksjon av havremelk på svarthavre, noe som vil være et "først i verden"-produkt.

Mølleren Sylvia har skaffet seg et lagerlokale tett ved butikken, der også nytt kjøkken kan innredes med mulighet for slik produktutvikling. Norges Vel ga tilsagn om legatstøtte til prosjektet som er spennende med tanke på å utvikle nye produkter etter gamle tradisjoner og gamle typer kornsorter.

NORGES BIRØKTERLAG

I dag er det kun en prosent av birøkterne med tre prosent av kubene som drives økologisk. Norges Birøkterlag ble i 2018 tildelt legatmidler fra Norges Vel for å utvikle et verktøy som kan bidra til innhenting av informasjon for å tilfredsstille kravene til økologisk birøkt.

Prosjektet skal avdekke om det er mulig å forenkle arbeidet med å tilfredsstille dokumentasjonskravet som gjelder for plassering av de økologiske bigårdene. Gjennom en slik forenkling vil flere birøktere kunne gå over til å drive økologisk.

TING MED TANG

Ting med Tang driver nyskapende næringsvirksomhet innenfor villhøsting av tare til mat. De skiller seg fra andre villplukkere ved at hovedsatsningen knytter seg til opplæring og kunnskapsdeling om tang og tare. For å utvikle selskapet videre mot nye målgrupper ble det tildelt legatmidler til et forprosjekt for å kartlegge og planlegge utvikling av et opplæringsopplegg rettet mot skoler og institusjoner. Opplæringsopplegget blir en kombinasjon av teori og praksis der teoridelen vil bli tilgjengelig på alle digitale flater.

www.norgesvel.no/legater

En ideell og uavhengig medlemsorganisasjon

Det Kongelige Selskap for Norges Vel er en ideell og uavhengig medlemsorganisasjon etablert i 1809, og er Norges eldste landsomfattende organisasjon. Norges Vel skaper bærekraftige arbeidsplasser og produkter innenfor mat, landbruk og marine næringer. Målet er å fremme livskraftige lokalsamfunn både nasjonalt og internasjonalt. Metodene er de samme som ved etableringen for mer enn 200 år siden: Samarbeid, kunnskapsdeling og entreprenørskap.

Norges Vel har 30 ansatte og tre prosjektansatte, hvorav de fleste holder til på hovedkontoret på Hellerud gård i Skedsmo kommune. Vi har også regionskontor i Bergen og et landkontor i Tanzania.

NORGES VELS VISJON

Livskraftige lokalsamfunn

NORGES VELS MISJON

I samarbeid og dialog med våre medlemmer skal vi skape lokale bærekraftige arbeidsplasser og produkter innenfor mat, landbruk og marine næringer i nært samspill med offentlige og private samarbeidspartnere.

NORGES VELS LØFTE

Vi skal knytte de globale bærekraftsmålene til lokalsamfunnenes behov for økt lokal verdiskaping og fremtidsrettede arbeidsplasser.

VÅRE VERDIER

Vi fremmer bærekraftig utvikling bygget på et sosialt, miljømessig og økonomisk fundament. Vi tror på deltakende demokrati, rettferdig fordeling og likestilling.

UTVIKLINGSARBEIDET I NORGE

Norges Vel skal være en fremtidsrettet igangsetter og utvikler av lønnsom og ansvarlig næringsvirksomhet innenfor mat, landbruk og marine næringer. Vi skal spesielt rette oppmerksomheten mot FNs bærekraftsmål 12 om ansvarlig forbruk og produksjon.

UTVIKLINGSARBEIDET INTERNASJONALT

Norges Vel skal i partnerskap lede og delta i prosjekter som styrker lokale næringer innen mat, landbruk og akvakultur. Vårt internasjonale arbeid retter seg spesielt mot tre av FNs bærekraftsmål: Mål 2 om å utrydde sult og bidra til matsikkerhet, mål 8 om anstendig arbeid og økonomisk vekst, og mål 17 om samarbeid for å nå målene.

EIENDOMSFORVALTNING

Forvaltning av eiendom for Norges Vel er både verdibasert og økonomisk betinget. Norges Vel skal ha en økonomisk bærekraftig eiendomsdrift tilrettelagt for organisasjonens satsningsområder. Eiendomsforvaltningen skal støtte opp under FNs bærekraftsmål 12 om ansvarlig forbruk og produksjon.

HEDERSPRISER OG LEGATER

Norges Vel tildeler Medaljen for lang og tro tjeneste for å synliggjøre og hedre menneskers innsats i arbeidslivet. Årlig tildeler vi også Norges Vels Gründerpris for å oppmuntre og motivere til bærekraftig gründerskap i Norge. I tillegg forvalter og tildeler vi midler fra tre næringsutviklingslegater.

GEOGRAFISKE OMRÅDER

I Norge arbeider vi med prosjekter over hele landet. Internasjonalt følger vi norske utviklingspolitiske og andre utenrikspolitiske prioriteringer med tanke på geografiske satsningsområder. Hovedfokuset for det langsiktige internasjonale arbeidet er i øst- og sørlige Afrika.

SAMFUNNSANSVAR

Våre prosjekter skal bidra til bærekraftige arbeidsplasser og produkter i lokalsamfunn. Vårt arbeid er spesielt relatert til FNs globale bærekraftsmål 2, 8, 12 og 17. Vi er opptatt av å styrke kvinners deltakelse og likestilling, og i alle våre prosjekter oppmuntrer vi til lik involvering av kjønnene både i forretningsdrift, organisering og eierskap. Norges Vel har nulltoleranse mot korrupsjon og jobber bevisst for å bekjempe dette, både i egen organisasjon og i de landene vi arbeider. Norges Vel er sertifisert Miljøfyrtårn, og har gjennomført en rekke tiltak for å gjøre driften mer miljøvennlig.

www.norgesvel.no/om-oss/samfunnsansvar/

www.norgesvel.no/barekraftsmal

ØKONOMI

Som ideell organisasjon er det et mål at virksomheten skal være i økonomisk balanse og at overskuddet tilbakeføres til nye utviklingsprosjekter som bidrar til livskraftige lokalsamfunn. Det arbeides kontinuerlig med å styrke organisasjonens økonomiske handlingsrom.

STYRE OG LEDELSE

Norges Vel er organisert som en forening, og er en medlemsorganisasjon der representantskapet er øverste organ. Representantskapet består av en representant for hver av organisasjonene som er medlem, 18 representanter for de personlige medlemmene, direksjonens medlemmer, samt fire representanter valgt av og blant Norges Vels ansatte. Direksjonen er styret i Norges Vel og ledes av preses. Direksjonen og preses velges av representantskapet. Direksjonen ansetter administrerende direktør.

VEDTEKTER

Vedtektene inneholder grunnleggende regler for hvordan Norges Vel skal drives og styres.

www.norgesvel.no/vedtekter

KONGELIG BESKYTTER

H.M. Dronning Sonja er organisasjonens høye beskytter i perioden 01.01.16. – 31.12.20.

Det søkes om beskytterskap hos Det Kongelige Hoff hvert femte år.

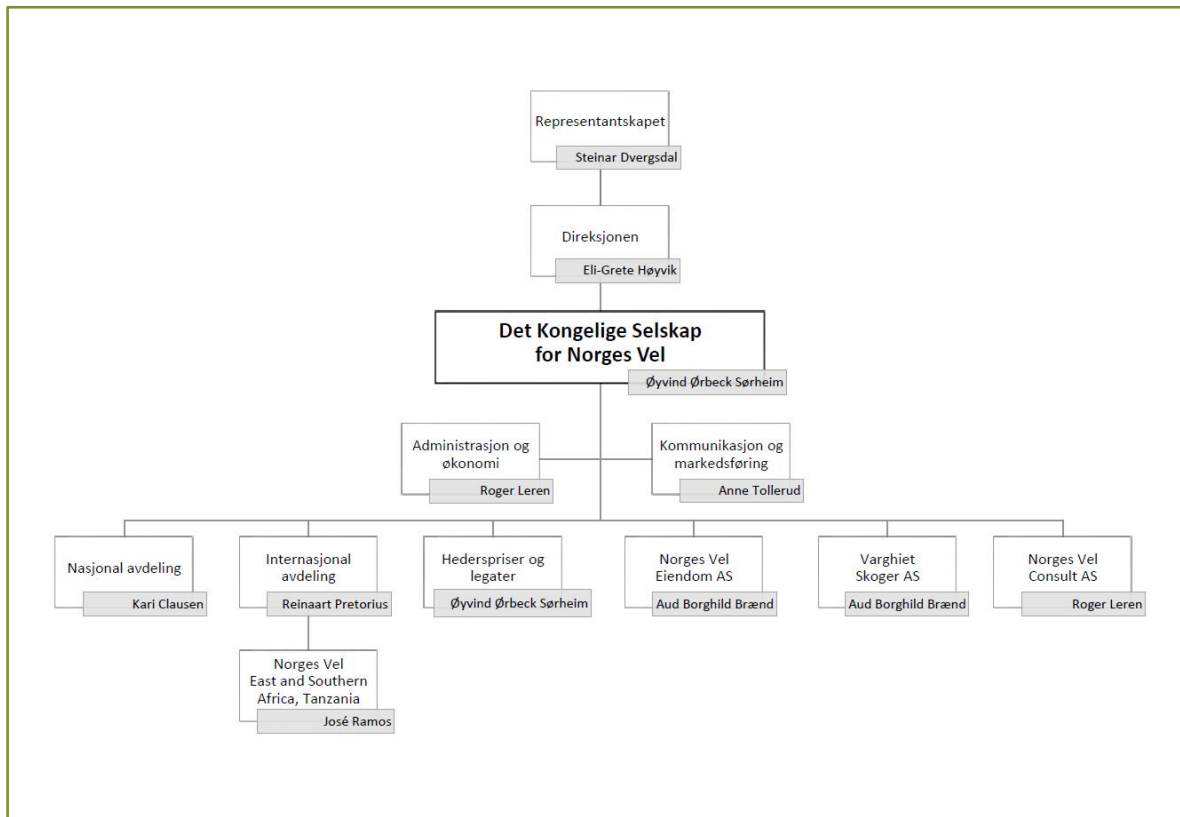
MEDLEMSORGANISASJONEN

31. desember 2018 hadde Norges Vel 27 organisasjonsmedlemmer og 326 personlige medlemmer. Direksjonen har i 2018 vedtatt ny strategi for Norges Vel, som legger opp til en større satsing på Norges Vel som medlemsorganisasjon. Målet er at vi i årene som kommer skal kunne rapportere om ny vekst i medlemsmassen, både blant organisasjonsmedlemmer og personlige medlemmer.

Norges Vel har fire æresmedlemmer per 31.12.18: Tor Breen, Johan Buttedahl, Thorvald Hillestad og Kristian Kaus. Æresmedlem Erik Andreas Kjøs gikk bort 4. november i 2018, 93 år gammel. Erik Kjøs var preses i Norges Vel fra 1990 – 1995. Han var en god ambassadør for organisasjonen og ble utnevnt til æresmedlem i 1995.

www.norgesvel.no/medlem

Organisasjonsstruktur per 31.12.2018

Norges Vels styrende organer

REPRESENTANTSKAPET 2018

Ordinært representantskapsmøte ble gjennomført 30. mai 2018 på Hellerud gård. I alt 32 stemmeberettigede deltok. Representantskapet behandlet de ordinære vedtektsfestede sakene. I forkant av representantskapsmøtet ble det arrangert et åpent fagmøte med temaet: Fremtidens medlemsorganisasjoner

ORGANISASJONSMEDLEMMER I REPRESENTANTSKAPET PER 30. MAI 2018

4H Norge	Norges Birøkerlag	Norsk Landbruksrådgiving
NBBL	Norges Bondelag	Norsk Sau og Geit
NIBIO Norsk institutt for bioøkonomi	Norges Bygdekvinnelag	Norske Felleskjøp
Coop Norge	Norges Bygdeungdomslag	Nortura
Cultura Bank	Norges Fiskarlag	Økologisk Norge
Den norske veterinærforening	Norges Husflidslag	Stiftelsen Norsk Hestesenter
Det norske skogselskap	Norges Skogeierforbund	TINE
Det Norske Travselskap	Norsk Bonde- og Småbrukarlag	Vestfold Landbruksselskap
Landkreditt	Norsk Fjørfeleg	Øverland Andelslandbruk

PERSONLIGE MEDLEMMER I REPRESENTANTSKAPET ETTER REPRESENTANTSKAPSMØTET 2018

Siri Ingeborg Bruem
 Per-Asbjørn Andvik
 Knut Arne Strømøy
 Arne Wikan
 Sigrun Røstad
 Hilde Hjelt
 Eivind Mjærum
 Karianne Burhol
 Michael Angstreich

Sunni G. Aamodt
 Knut Bjella
 Inga Kvalbukt
 Asbjørg Fyhn
 Harald Buttedahl
 Diana Ekren Grundt
 Hanne Frosta
 Hans Bøhle Aarhus
 Magne Mo

NORGES VELS REPRESENTANTER I REPRESENTANTSKAPET ETTER REPRESENTANTSKAPSMØTET 2018

Erik André Berger
 Marit Gjerstad

Marius Sandvik
 Helene Lie

DIREKSJONEN ETTER REPRESENTANTSKAPSMØTET 2018

Eli Grete Høyvik

Daglig leder Interplan AS
 Preses/styreleder fra 2016
 Direksjonsmedlem fra 2015

Karl Olaf Jørgensen

Engasjementer innen fiskeoppdrett
 Direksjonsmedlem fra 2013

Hallstein Aadland

Advokat, foretaksøkonom og eiendomsutvikler
 Direksjonsmedlem fra 2015

Elisabeth Grændsen

Økonomi- og administrasjonssjef i Stiftelsen
 Norsk Folkemuseum
 Visepreses/nestleder fra 2016
 Direksjonsmedlem fra 2015

Mats Olsen

Seniorrådgiver
 Ansattvalgt direksjonsmedlem fra 2017

Gunn Jorunn Sørum

Prosjektleder i Norsk Landbrukssamvirke
 1. vara fra 2018

Steinar Dvergsdal

Driver melkeproduksjon og eiendomsselskaper
 Ordfører i representantskapet fra 2015

NORGES VELS LEDELSE I 2018

Øyvind Ørbeck Sørheim

Administrerende direktør

Kari Clausen

Utviklingssjef Norge

Reinaart Pretorius

Utviklingssjef internasjonalt

Aud Borghild Brænd

Eiendomssjef
 Daglig leder i Norges Vel Eiendom AS og
 Varghiet Skoger AS

Roger Leren

Økonomisjef
 Daglig leder i Norges Vel Consult AS

- **Årsberetning og årsregnskap med noter**
- **Revisjonsberetning**

**Konsernregnskap
for**

**Det Kgl. Selskap for Norges Vel Konsern
pr 31. desember 2018**

Foretaksnr. 965208739

Årsberetning 2018

Generelt om virksomheten

Det Kongelige Selskap for Norges Vels (Norges Vel) formål, visjon og verdier fremmes gjennom aktivitetene som gjennomføres i Norge og i utvalgte samarbeidsland. Utvikling av livskraftige lokalsamfunn er organisasjonens visjon. Målet er å skape lokale bærekraftige arbeidsplasser og produkter innenfor mat, landbruk og marine næringer.

Det Kongelige Selskap for Norges Vel har hovedkontor i Skedsmo. I tillegg er det regionskontorer i Bergen og i Tanzania. Vårt utenlandskontor er registrert som en internasjonal frivillig organisasjon i tråd med landets lovgivning.

Selskapet har tre datterselskap som inngår i dens konsernregnskap. Norges Vel Eiendom AS ble etablert i 1998 for å forvalte og utvikle Norges Vel eiendommer. Norges Vel Consult AS ble opprettet i 1990. Norges Vel Consult vil med utgangspunkt i Norges Vels kompetansebase arbeide med konkurranseutsatte konsulentoppdrag i Norge og internasjonalt. I 2014 overtok vi Varghiet Skoger AS som er en skogs- og næringseiendom på Fosen.

Utvikling i resultat og stilling samt sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer

Konsernet	jan-des 18	jan-des 17	jan-des 16
Driftsinntekter	78 763 353	86 715 519	64 027 584
Driftsresultat	3 260 472	17 401 313	4 363 684
Årsresultat	2 451 729	17 343 343	4 295 968
	31.12.jan-des 18	31.12.jan-des 17	31.12.jan-des 16
Balansesum	121 519 647	117 880 295	89 991 286
Egenkapital	93 926 423	91 474 694	67 617 342
Egenkapitalprosent	77,3%	77,6%	75,1%
Rentedekningsgrad	1 688 967	54 923	3 578

Driftsinntektene i konsernet endret seg fra 86,7 mill. kr i fjor til 78,8 mill. kr i år, en reduksjon på -9,2 %. Årsresultatet ble 2,5 mill. kr. mot 17,3 mill. kr i fjor, en reduksjon på -85,9 %. Årsaken til resultatnedgangen er at vi i 2017 fikk en ekstraordinær testamentarisk gave som hadde en verdi på kr 14,3 millioner og en reduksjon av tildelinger av medaljer i inneværende år.

Morselskapet	jan-des 18	jan-des 17	jan-des 16
Driftsinntekter	59 850 894	73 110 075	52 055 230
Driftsresultat	1 602 464	17 808 824	4 083 894
Årsresultat	716 858	18 014 816	4 381 021
	31.12.jan-des 18	31.12.jan-des 17	31.12.jan-des 16
Balansesum	114 522 144	103 853 105	82 558 035
Egenkapital	88 354 253	87 637 395	69 622 579
Egenkapitalprosent	77,2%	84,4%	84,3%
Rentedekningsgrad	0	56 044	13 243

Driftsinntektene i morselskapet endret seg fra 73,1 mill. kr i fjor til 59,9 mill. kr i år, en reduksjon på -18,1 %. Årsresultatet ble 0,7 mill. kr. mot 18,0 mill. kr i fjor, en reduksjon på -96,0 %.

Det har ikke inntruffet andre forhold etter regnskapsårets slutt som har betydning for regnskapet.

Årsregnskapet gir en rettviseende oversikt over utviklingen i foretaket, for resultatet i regnskapsåret og stillingen ved regnskapsårets slutt.

Årsberetning 2018

Fortsatt drift

Årsoppjøret er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Det bekreftes herved at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.

Selskapets økonomisk og finansiell stilling kan beskrives som tilfredsstillende.

Forsknings- og utviklingsaktiviteter

Konsernet og morselskapet driver ikke med FoU-aktiviteter, og har ikke hatt slike aktiviteter i regnskapsåret.

Investeringer, finansiering og likviditet (konsernet)

De samlede utbetalinger for investeringer i varige driftsmidler i regnskapsåret var 2,1 mill. kr. De samlede utbetalinger for investeringer i aksjer var 0 mill. kr. De samlede utbetalinger for andre investeringsaktiviteter var 0. Med fradrag for innbetalinger etter salg av tilsvarende eiendeler, er netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter på - 2 118 547.

Konsernets likviditetsbeholdning per 31.12. i regnskapsåret var 56,0 mill. kr. Konsernets evne til egenfinansiering av investeringer er god, og konsernet hadde en negativ kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter i regnskapsåret på -0,0 mill. kr.

Konsernets kortsiktige gjeld utgjorde pr. 31.12. i regnskapsåret 31,5 % av samlet gjeld i selskapet, sammenlignet med 72,3 % pr. 31.12. i fjor. Selskapets finansielle stilling er god.

Totalkapitalen i konsernet var pr. 31.12. i regnskapsåret 121,5 mill. kr,- sammenlignet med 117,9 mill. kroner pr. 31.12. året før. Egenkapitalandelen i konsernet pr. 31.12. i regnskapsåret var 77,29 %, sammenlignet med 77,29 % pr. 31.12. i fjor.

Investeringer, finansiering og likviditet (morselskapet)

De samlede utbetalinger for investeringer i varige driftsmidler i regnskapsåret var 0 mill. kr. De samlede utbetalinger for investeringer i aksjer var 0 mill. kr. De samlede utbetalinger for andre investeringsaktiviteter var 0. Med fradrag for innbetalinger etter salg av tilsvarende eiendeler, er netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter på - 252 710.

Morselskapets likviditetsbeholdning per 31.12. i regnskapsåret var 45,3 mill. kr. Morselskapets evne til egenfinansiering av investeringer er god, og morselskapet hadde en positiv kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter i regnskapsåret på 0,0 mill. kr.

Morselskapets kortsiktige gjeld utgjorde pr. 31.12. i regnskapsåret 27,8 % av samlet gjeld i morselskapet, sammenlignet med 54,8 % pr. 31.12. i fjor. Morselskapets finansielle stilling er god.

Totalkapitalen i morselskapet var pr. 31.12. i regnskapsåret 114,5 mill. kr, sammenlignet med 103,9 mill. kroner pr. 31.12. året før. Egenkapitalandelen i morselskapet pr. 31.12. i regnskapsåret var 77,15 %, sammenlignet med 77,15 % pr. 31.12. i fjor.

Arbeidsmiljø og personale

Arbeidsmiljøet betraktes som godt, og det iverksettes løpende tiltak for å sikre et godt arbeidsmiljø. Det er en arbeidsmiljøgruppe i organisasjonen med representanter fra både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden. Gruppen skal bidra aktivt til et godt og forsvarlig arbeidsmiljø i Norges Vel, herunder behandle planer og tiltak som følger av:

- Arbeidsmiljøundersøkelsen, som gjennomføres annethvert år,
- Bedriftshelsetjenesten og vernetjenesten
- Miljøfyrtårsarbeidet

Sykefraværet i selskapet var i 2018 var på 2,81 prosent mot 1,69 prosent i 2017. Det er ikke rapportert alvorlige ulykker eller skader.

Årsberetning 2018

Likestilling mellom kjønnene

Norges Vel arbeider for å fremme likestilling mellom kjønnene i organisasjonen både ved ansettelser, valg av tillitsverv og ellers. Over halvparten av de ansatte er kvinner (55%), to av fem i ledergruppa er kvinner og to av fem faste medlemmer i styret er kvinner (preses og visepreses). Det er ikke iverksatt spesielle tiltak eller planlagt tiltak for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Miljørapport

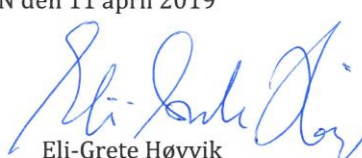
Landbruksdriften er basert på miljø- og gjødselsplan og drives for øvrig i samsvar med Kvalitetssystemer i landbruket (KSL) og øvrige lovpålagte regler. I 2014 ble Norges Vel sertifisert som Miljøfyrtårn, og Norges Vel ble re-sertifisert i 2018 på bakgrunn av de miljøforbedrende tiltakene som er gjennomført i løpet av perioden. Driften forurenses i liten grad det ytre miljøet.

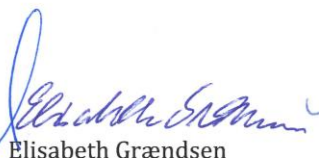
Årsresultat og disponering av årsoverskudd i morselskapet

Styret foreslår følgende disponering av årsoverskuddet, som er på kr 716 858:

Overføring annen egenkapital	716 858
Totalt	716 858

SKJETTEN den 11 april 2019

Eli-Grete Høyvik
Preses

Elisabeth Grændsen
Styremedlem

Karl Olaf Jørgensen
Styremedlem

Hallstein Aadland
Styremedlem

Mats Olsen
Styremedlem

Øyvind Ørbeck Sørheim
Daglig leder

Resultatregnskap

Morselskap					Konsernet	
2018	2017		Note	2018	2017	
DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER						
Driftsinntekter						
16 168 031	19 728 975	Salgsinntekt	1	19 837 164	22 791 180	
43 682 863	53 381 100	Annen driftsinntekt	1,2	58 926 189	63 924 338	
59 850 894	73 110 075	Sum driftsinntekter		78 763 353	86 715 519	
Driftskostnader						
35 753 817	32 377 553	Varekostnad	14	37 260 666	33 457 974	
17 984 045	18 775 997	Lønnskostnad	3	21 838 109	21 567 691	
337 663	239 756	Avskrivning og nedskrivninger på varige driftsmidler	6	4 611 547	2 222 345	
4 172 905	3 907 944	Annen driftskostnad	15	11 792 559	12 066 195	
58 248 430	55 301 251	Sum driftskostnader		75 502 880	69 314 205	
1 602 464	17 808 824	DRIFTSRESULTAT		3 260 472	17 401 313	
FINANSINNTEKTER OG FINANSKOSTNADER						
Finansinntekter						
137 118	246 685	Annen renteinntekt	4	196 023	324 840	
725 679	182 161	Annen finansinntekt	4	743 782	183 361	
862 798	428 846	Sum finansinntekter		939 805	508 201	
Finanskostnader						
0	32 201	Annen rentekostnad		145	32 261	
1 748 404	190 653	Annen finanskostnad	4	1 748 404	190 653	
1 748 404	222 855	Sum finanskostnader		1 748 549	222 914	
(885 606)	205 992	NETTO FINANSPOSTER		(808 744)	285 287	
716 858	18 014 816	ORDINÆRT RES. FØR SKATTEKOSTNAD		2 451 729	17 686 600	
0	0	Skattekostnad på ordinært resultat	5	0	343 257	
716 858	18 014 816	ORDINÆRT RESULTAT		2 451 729	17 343 343	
716 858	18 014 816	ÅRSRESULTAT FØR MINORITETSINT.		2 451 729	17 343 343	
716 858	18 014 816	ÅRSRESULTAT		2 451 729	17 343 343	
OVERFØRINGER OG DISPONERINGER						
716 858	18 014 816	Overføringer annen egenkapital		716 858	17 456 288	
0	0	Fremføring av udekket tap		1 734 870	(112 944)	
716 858	18 014 816	SUM OVERFØRINGER OG DISP.		2 451 729	17 343 344	

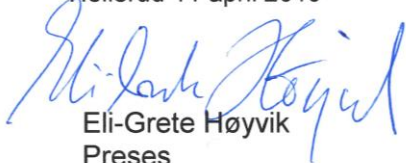
Balanse pr. 31. desember 2018

Morselskap					Konsernet	
2018	2017		Note	2018	2017	
EIENDELER						
ANLEGGSMIDLER						
Varige driftsmidler						
13 653 926	13 653 926	Fast eiendom	6	42 442 745	46 248 876	
0	0	Maskiner og anlegg		2 064 262	406 147	
583 298	668 251	Driftsløsøre		1 066 637	1 397 463	
14 237 224	14 322 177	Sum varige driftsmidler		45 573 645	48 052 486	
Finansielle anleggsmidler						
28 650 000	28 650 000	Investeringer, konsernet	7	0	0	
12 515 152	14 260 820	Investeringer i aksjer og andeler	8	12 515 152	14 260 820	
0	0	Andre fordringer		87 147	101 305	
41 165 152	42 910 820	Sum finansielle anleggsmidler		12 602 299	14 362 125	
55 402 376	57 232 997	SUM ANLEGGSMIDLER		58 175 944	62 414 612	
OMLØPSMIDLER						
Fordringer						
4 050 260	10 204 826	Kundefordringer		5 224 599	10 998 550	
384 570	2 754 211	Andre fordringer		658 538	3 006 120	
9 418 601	0	Fordringer på konsernselskap	9	0	1 430 238	
13 853 432	12 959 037	Sum fordringer		5 883 137	15 434 908	
45 266 336	33 661 070	Bankinnskudd, kontanter o.l.	10	57 460 567	40 030 776	
59 119 768	46 620 108	SUM OMLØPSMIDLER		63 343 704	55 465 684	
114 522 144	103 853 105	SUM EIENDELER		121 519 648	117 880 295	

Balanse pr. 31. desember 2018

Morselskap		Konsernet		
2018	2017	Note	2018	2017
EGENKAPITAL OG GJELD				
EGENKAPITAL				
88 354 253	87 637 395		94 557 421	93 840 563
0	0		(630 998)	(2 365 868)
88 354 253	87 637 395		93 926 423	91 474 695
88 354 253	87 637 395		93 926 423	91 474 695
88 354 253	87 637 395		93 926 423	91 474 695
GJELD				
LANGSIKTIG GJELD				
0	0		0	0
18 890 961	7 324 573	12	18 890 961	7 324 573
18 890 961	7 324 573		18 890 961	7 324 573
18 890 961	7 324 573		18 890 961	7 324 573
KORTSIKTIG GJELD				
0	0		0	15 082
1 361 486	2 866 204		2 020 256	11 615 915
2 446 617	2 438 333		2 678 279	2 471 007
65 092	0	13	0	1 430 238
3 403 735	3 586 600		4 003 729	3 548 786
7 276 930	8 891 137		8 702 263	19 081 028
26 167 891	16 215 710		27 593 224	26 405 601
114 522 144	103 853 105		121 519 648	117 880 295

Hellerud 11 april 2019

 Eli-Grete Høyvik
Preses

 Karl Olaf Jørgensen

 Hallstein Aadland

 Øyvind Ørbeck Sørheim
Administrerende Direktør

 Mats Olsen

 Elisabeth Grændsen

Kontantstrømoppstilling

	Konsernet		Morselskap	
	2018	2017	2018	2017
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter				
Resultat før skattekostnad	2 451 729	17 686 600	716 858	18 014 816
- Periodens betalte skatt	0	0	0	0
+ Tap / - Vinning ved salg av anleggsmidler	1 745 668	18 925	1 745 668	188 925
+ Ordinære avskrivninger	4 611 547	2 222 345	337 663	239 756
+/- Endring i kundefordringer	5 773 951	(1 390 389)	(3 264 036)	(1 576 580)
+/- Endring i leverandørgjeld	(9 595 659)	2 607 623	(1 439 626)	1 333 808
+/- Endring i andre tidsavgrensingsposter	14 576 185	(218 381)	13 761 448	552 652
= Nto. kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	19 563 420	20 926 723	11 857 976	18 753 376
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter				
- Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	2 132 705	22 739 486	252 710	548 523
- Utbet. ved kjøp av aksjer og andeler	0	(14 323 197)	0	14 326 803
- Utbetalinger ved kjøp av andre investeringer	(14 158)	57 237	0	(44 068)
= Nto. kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	(2 118 547)	(8 473 526)	(252 710)	(14 831 258)
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter				
+/- Netto endring i kassekreditt	(15 082)	15 082	0	0
+/- Inn-/Utbetalinger av konsernbidrag	0	(1 307 108)	0	0
= Nto. kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	(15 082)	(1 292 026)	0	0
= Netto endring i kontanter mv	17 429 791	11 161 170	11 605 266	3 922 118
+ Beholdning av kontanter 01.01.				
Kontantbeholdning IB	40 030 776	31 393 490	33 661 070	29 738 952
Sum + Beholdning av kontanter 01.01.	40 030 776	31 393 490	33 661 070	29 738 952
= Kontantbeholdning 31.12.	57 460 567	42 554 660	45 266 336	33 661 070
Kontantbeholdning mv framkommer slik:				
Kontanter og bankinnskudd pr 31.12.				
Kontanter pr 31.12.	56 587 919	39 164 732	44 393 688	32 795 026
Sum Kontanter og bankinnskudd pr 31.12.	56 587 919	39 164 732	44 393 688	32 795 026
+ Skattetrekkingskudd o.l. pr 31.12.	872 648	866 044	872 648	866 044
= Beholdning av kontanter mv 31.12.	57 460 567	40 030 776	45 266 336	33 661 070

Noter

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk, herunder norske regnskapsstandarder.

Konsolideringsprinsipper

Datterselskaper blir konsolidert fra det tidspunkt kontrollen er overført til konsernet (oppkjøpstidspunktet).

I konsernregnskapet erstattes posten aksjer i datterselskap i selskapsregnskapet med datterselskapets eiendeler og gjeld. Konsernregnskapet utarbeides som om konsernet var en økonomisk enhet. Transaksjoner, urealisert fortjeneste og mellom værende i konsernet elimineres.

Kjøpte datterselskaper regnskapsføres i konsernregnskapet basert på morselskapets anskaffelseskost. Anskaffelseskost tilordnes identifiserbare eiendeler og gjeld i datterselskapet, som oppføres i konsernregnskapet til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Eventuell merverdi ut over hva som kan henføres til identifiserbare eiendeler og gjeld, balanseføres som goodwill. Goodwill behandles som en residual og balanseføres med den andelen som er observert i oppkjøpstransaksjonen.

Klassifisering av balanseposter

Eiendeler bestemt til varig eie og bruk klassifiseres som anleggsmidler. Eiendeler som er tilknyttet varekretsløpet, klassifiseres som omløpsmidler. Fordringer klassifiseres som omløpsmidler hvis de skal tilbakebetales i løpet av ett år. For gjeld legges samme kriterier til grunn for å skille mellom langsiktig og kortsiktig gjeld. Første års avdrag på langsiktig gjeld og langsiktige fordringer klassifiseres likevel ikke som kortsiktig gjeld eller omløpsmiddel.

Anskaffelseskost

Anskaffelseskost for eiendelen omfatter kjøpesummen for eiendelen med fradrag for rabatter o.l. og med tillegg for direkte kjøpsutgifter som frakt, toll, ikke refunderbare offentlige avgifter og andre direkte utgifter til anskaffelsen.

Inntektsføring

Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres i takt med utførelsen. Andelen av salgsinntekter som knytter seg til fremtidige serviceytelser, balanseføres som uopptjent inntekt ved salget og inntektsføres deretter i takt med levering av ytelsene.

Salgsinntekter

Inntekter ved salg av varer og tjenester vurderes til virkelig verdi av vederlaget på transaksjonstidspunktet, redusert med merverdiavgift, rabatter, avslag og returnerte varer. Tjenester blir inntektsført i takt med utførelsen. Resultatføring av vederlaget skjer når produktet er overlevert kunde, og det ikke er uoppfylte forpliktelser som kan påvirke kundens aksept av produktet. Levering anses å være foretatt når produktet er levert på avtalt sted, og risiko for tap og ukurans er overført til kunden. Avsetninger for reklamasjoner, returer og eventuelle kvantumsrabatter skjer på bakgrunn av erfaringstall fra tidligere perioder.

Leieinntekter av fast eiendom

Inntekter fra utleie av fast eiendom inntektsføres med den del av leieinntektene som gjelder leie innenfor regnskapsåret. Ved leiefritak eller rabattert leie en periode, blir leieinntekten for den resterende leieperioden fordelt lineært over hele leieperioden. Balanseført verdi av fremtidige leiebetalinger som oppstår ved leiefritak eller rabatt vurderes til virkelig verdi slik som beskrevet under verdsettelse av fordringer. Avtaler som inneholder leiejusteringer fastsatt etter prisindekser over leieperioden er ikke regnet som rabatt ved vurdering av inntektsføring av leieinntekter.

Varige driftsmidler

Tomter avskrives ikke. Andre varige driftsmidler balanseføres og avskrives lineært over driftsmidlenes forventede utnyttbare levetid. Når det senere er en indikasjon på at levetiden til et driftsmiddel avviker fra det som er lagt til grunn ved anskaffelsen, og avviket er betydelig, endres avskrivningsplanen, og gjenværende balanseført verdi fordeles over det nye estimatet på levetid. Vedlikehold av driftsmidlene kostnadsføres, mens påkostninger og forbedringer tillegges kostpris på driftsmiddelet og avskrives i takt med driftsmiddelet. Det betyr blant annet at ved kjøp av brukt driftsmiddel trekkes skillet mellom vedlikehold og påkostning/forbedring i forhold til driftsmiddelets stand på anskaffelsestidspunktet.

Noter

Leide (leasede) driftsmidler balanseføres som driftsmiddel hvis leiekontrakten anses som finansiell.

Nedskrivning av anleggsmidler

Ved indikasjon på at balanseført verdi av et anleggsmiddel er høyere enn virkelig verdi, foretas det test av verdifall. Testen foretas for det laveste nivå av anleggsmiddel som har selvstendige kontantstrømmer. Hvis balanseført verdi er høyere enn både salgsverdi og bruksverdi, foretas et nedskrivning til det høyeste av salgsverdi og gjenvinnbart beløp.

Tidligere nedskrivninger reverseres hvis forutsetningene for nedskrivningen ikke lenger er tilstede, med unntak for tidligere nedskrivning av goodwill.

Aksjer i datterselskap

Datterselskap er selskap der morselskapet har kontroll, og dermed bestemmende innflytelse på enhetens finansielle og operasjonelle strategi, normalt ved å eie mer enn halvparten av den stemmeberettigede kapitalen. Oversikt over selskap som er datterselskap er angitt i nummerert note til regnskapet.

Aksjer i datterselskaper vurderes etter kostmetoden i selskapsregnskapet. Kostprisen økes når morselskapet tilfører datterselskapet økt egenkapital ved kapitalutvidelse, eller når det gis konsernbidrag fra morselskapet til datterselskapet. Mottatt utbytte og konsernbidrag resultatføres i utgangspunktet som inntekt, men bare i den grad mottatt utbytte og konsernbidrag ikke i vesentlig grad overstiger vår andel av opptjent egenkapital i selskapet i vår eiertid. Mottatt utbytte som etter denne vurderingen ikke blir inntektsført, vil føres som en reduksjon av anskaffelseskost. Morselskapet regnskapsfører utbytte og konsernbidrag det samme året som datterselskapet avsetter beløpet.

Andre anleggsaksjer og andeler

Aksjene vurderes til laveste verdi av historisk kostpris og antatt salgsverdi.

Investeringer i børsnoterte aksjer

For kortsiktige investeringer i børsnoterte aksjer brukes markedsverdiprinsippet. Verdien i balansen tilsvarer markedsverdien av investeringene pr. 31.12. Mottatt utbytte, og realiserte og urealiserte gevinster/tap, resultatføres som finansposter.

Fordringer

Kundefordringer føres opp i balansen etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning for tap foretas etter en individuell vurdering av de vesentligste kundefordringene. I tillegg beregnes en avsetning som skal dekke påregnelig tapsrisiko. Ved den individuelle vurderingen anses utsettelse og mangler ved betalinger, og eventuelle andre kjente opplysninger om at en kunde har økonomiske problemer, som indikatorer på at det må avsettes for tap.

Andre fordringer, både omløpsfordringer og anleggsfordringer, føres opp til det laveste av pålydende og virkelig verdi. Virkelig verdi er nåverdien av fremtidige innbetalinger. Det foretas likevel ikke neddiskontering når effekten av neddiskonteringen er uvesentlig for regnskapet. Avsetning til tap vurderes på samme måte som for kundefordringer.

Gjeld

Gjeld balanseføres til nominelt gjeldsbeløp.

Skatter

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt beregnes på grunnlag av de midlertidige forskjellene som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, og eventuelt ligningsmessig underskudd til framføring, ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reversere i samme periode, utlignes. Utsatt skattefordel på netto skattereduserende forskjeller og underskudd til framføring som ikke kan utlignes, balanseføres i den grad skattefordelen antas å kunne utnyttes gjennom framtidig skattepliktig inntekt. Oppføring av utsatt skattefordel på netto skattereduserende forskjeller som ikke er utlignet, og underskudd til framføring, begrunnes med antatt framtidig inntjening. Utsatt skatt og utsatt skattefordel som kan balanseføres, oppføres netto i balansen.

Skatt på avgitt konsernbidrag som føres som økt kostpris på aksjer i datterselskap, og skatt på mottatt konsernbidrag som føres som reduksjon av balanseført beløp på investeringer i datterselskap, føres direkte mot skatt i balansen (mot betalbar skatt dersom konsernbidraget har virkning på betalbar skatt, og mot utsatt

Noter

skatt hvis konsernbidraget har virkning på utsatt skatt). Utsatt skatt både i selskapsregnskapet og i konsernregnskapet balanseføres til nominell verdi.

Selskapet er ikke eget skattesubjekt, slik at det ikke er ført opp skattekostnader i resultatregnskapet, og heller ikke betalbar skatt eller utsatt skatt i balansen. Skatt på inntekt og formue utlignes hos selskapets eier(e) direkte sammen med andre inntekter og annen formue til selskapets eier(e).

Pensjonsforpliktelser

Norges Vel har pensjonsordninger i Statens pensjonskasse. Det er en ordning med premieoppfølging uten fond. Premieutbetalingen for ett år til med opptjening, der årets premie er årets kostnad. Det er da ingen regnskapsføring ihht. NRS6

Utenlandsk valuta

Fordringer og gjeld i utenlandsk valuta vurderes etter kursen ved regnskapsårets slutt. Kursgevinster og kurstap klassifiseres som finansposter.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter den indirekte metoden. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter og bankinnskudd.

Note 1 - Salgsinntekt

(Beløp i NOK)

	Norges Vel		Konsern	
	2 018	2017	2 018	2017
Virksomhetsområde				
Nasjonalt utviklingsarbeid	6 920 698	7 808 552	10 478 836	10 013 198
Internasjonalt utviklingsarbeid	37 763 079	31 859 515	37 763 079	31 859 515
Hedersbevisninger	14 246 219	18 186 663	14 246 219	18 186 663
Eiendom		16 972	15 354 321	11 417 770
Medlem og administrasjon	920 898	15 238 373	920 898	15 238 373
Sum	59 850 894	73 110 075	78 763 353	86 715 519

Geografisk fordeling				
Norge	22 087 815	41 250 560	41 000 274	54 856 004
Afrika	37 763 079	31 859 515	37 763 079	31 859 515
Øvrige land	-	-	-	-
Sum	59 850 894	73 110 075	78 763 353	86 715 519

Note 2 - Offentlige tilskudd

(Beløp i NOK)

	Norges Vel		Konsern	
	2 018	2017	2 018	2 017
NORAD/UD	35 819 477	28 226 056	35 819 477	28 226 056
Øvrig internasjonalt	668 445	2 515 024	668 445	2 515 024
MVA-kompensasjon	690 272	658 747	690 272	658 747
LMD-midler	2 020 000	2 020 000	2 020 000	2 020 000
Nasjonalt utviklingsarbeid	2 475 026	3 815 929	2 475 026	3 815 929
Renovering av bygning	-	-	600 000	-
Jordbruksstøtte	-	-	660 085	405 423
Sum	41 673 220	37 235 756	42 933 305	37 641 179

Noter

Note 3 – Lønnskostnad

(Beløp i NOK)

Lønnskostnader	Norges Vel		Konsern	
	2 018	2017	2 018	2017
Lønninger	13 408 550	14 439 362	17 247 550	16 977 186
Arbeidsgiveravgift	2 595 572	2 531 258	2 595 572	2 531 258
Pensjonskostnader	410 106	386 239	410 106	386 239
Andre ytelser	1 569 817	1 419 139	1 584 881	1 673 008
Sum	17 984 045	18 775 998	21 838 109	21 567 691
Gjennomsnittlig antall årsverk	26,00	25,0	26,00	25,00

Ytelser til ledende personer mv.

(Beløp i hele NOK)

	2018				
	Lønn	Styrehonorar	Periodisert pensjonskostnader	Annen godtgjørelse	Sum
Administrerende direktør	1 072 073	-	21 618	-	1 093 691
Direksjonen	-	249 696	-	-	-
	2017				
	Lønn	Styrehonorar	Periodisert pensjonskostnader	Annen godtgjørelse	Sum
Administrerende direktør	1 042 824	-	20 939	-	1 063 763
Direksjonen	-	231 100	-	-	231 100

Administrerende direktør har avtale om lønn i et tre måneder etter fratreden fra sin stilling.

Revisor

Godtgjørelse til revisor er fordelt på

Revisjonshonorar fordeles på	Norges Vel		Konsern	
	2018	2017	2018	2017
Lovpålagt revisjon	180 986	139 500	251 986	215 500
Andre attestasjonstjenester	231 256	156 186	231 256	156 186
Skatterådgivning	20 625	-	20 625	-
Andre tjenester utenfor revisjonen	36 143	21 700	36 143	23 495
Sum	469 010	317 386	540 010	395 181

Fradragsberetiget merverdiavgift er ikke inkludert i revisjonshonoraret.

Noter

Note 4 - Finansinntekter og -kostnader

(Beløp i NOK)

Finansinntekter	Norges Vel		Konsern	
	2 018	2017	2 018	2017
Renteinntekt	137 118	246 685	211 150	324 840
Aksjeutbytte	627 078	116 792	627 078	116 792
Annen finansinntekt	91 042	-	94 017	1 200
Valutagevinst	7 560	65 369	7 560	65 369
Sum finansinntekter	862 798	428 846	939 805	508 201

Finanskostnader	Norges Vel		Konsern	
	2 018	2017	2 018	2017
Rentekostnader	-	30 820	145	30 880
Verditap aksjer	1 745 668	188 925	1 745 668	188 925
Annen finanskostnad	-	3 001	-	3 001
Valutatap	2 735	108	2 735	108
Sum finanskostnader	1 748 403	222 854	1 748 548	222 914
SUM finansposter	-885 605	205 992	-808 743	285 287

Note 5 - Skattekostnad på ordinært resultat

(Beløp i NOK)

Årets skattekostnad fordeler seg på:	Norges Vel		Konsern	
	2 018	2017	2 018	2017
Betalbar skatt	-	-	-	-
Korreksjon betalbar skatt tidligere år	-	-	-	-
Endring i utsatt skatt	-	-	-	343 257
Effekt av endring i skattesats	-	-	-	-
Sum skattekostnad	-	-	-	343 257

Beregning av årets skattegrunnlag:

Resultat før skattekostnad	716 858	18 014 816	2 451 728	17 686 601
Permanente forskjeller *)	-	-	10 355	8 310
Endring i midlertidige forskjeller	-	-	3 046 353	811 284
Ikke skattepliktig inntekt	-716 858	-18 014 816	-716 858	-18 014 816
anvendelse av fremførbart underskudd	-	-	-4 791 578	-491 379
Årets skattegrunnlag	-	-	-	-

Oversikt over midlertidige forskjeller:

Fordringer	-	-	-50 000	-50 000
Varer	-	-	-	-
Anleggsmidler	-	-	-6 173 765	-3 127 413
Avsetning etter god regnskapsskikk	-	-	-	-
Pensjoner	-	-	-	-
Gevinst- og tapskonto	-	-	-	-
Sum	-	-	-6 223 765	-3 177 413
Forskjeller som ikke inngår i beregningen	-	-	6 223 765	3 177 413
Utsatt skatt / skattefordel	-	-	-	-

Fra inntektsåret 2018 er skattesatsen på alminnelig inntekt i Norge redusert til 23 %. Utsatt skatt og utsatt skattefordel per 31. desember 2017 er beregnet med bruk av en skattesats på 23 %. Effekten på årets skattekostnad utgjør kr 0,-.

Noter

Forklaring til hvorfor årets skattekostnad ikke utgjør 23 % av resultat før skatt:

	Norges Vel	Konsern
	2 018	2 018
Resultat før skatt	716 858	2 451 728
23 % skatt av resultat før skatt	164 877	563 897
ikke skattepliktige inntekter	-164 877	-164 877
effekt av ikke balanseført utsatt skattefordel		-401 402
Permanente forskjeller (23%)*	-	2 382
Beregnet skattekostnad	-	-0
Effektiv skattesats **)	0,0 %	0,0 %

*) Inkluderer: ikke fradragsberettigede kostnader, som for eksempel representasjon

***) Skattekostnad i prosent av resultat før skatt

Selskap Norges Vel har totalt MNOK 33 615 204 underskudd til fremføring per 31.12.2018. Av dette er 0 balanseført per 31.12.2018. Utsatt skattefordel knyttet til fremførbart underskudd i enkelte datterselskap på totalt MNOK 7,4, er ikke balanseført per 31.12.2018. Dette skyldes at selskapet ikke forventer å kunne utnytte underskuddet i overskuelig fremtid.

Note 6 - Varige driftsmidler

(Beløp i NOK)

Norges Vel

Varige driftsmidler	Tomter/bygninger og annen eiendom	Maskiner og inventar	Sum varige driftsmidler
Anskaffelseskost pr 01.01.	16 979 203	3 013 161	19 992 364
Tilgang kjøpte driftsmidler	-	252 709	252 709
Avgang solgte driftsmidler	-	-	-
Anskaffelseskost 31.12.	16 979 203	3 265 870	20 245 073
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	-3 325 277	-2 682 572	-6 007 849
Akkumulerte nedskrivninger 31.12.	-	-	-
Reverserte nedskrivninger 31.12.	-	-	-
Balanseført verdi pr. 31.12.	13 653 926	583 298	14 237 224
Årets avskrivninger	-	-337 663	-337 663
Årets nedskrivninger	-	-	-
Årets reverserte nedskrivninger	-	-	-
Økonomisk levetid			
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær 3-5 år	

Noter

Konsern

Varige driftsmidler	Tomter/bygninger og annen eiendom	Maskiner og inventar	Sum varige driftsmidler
Anskaffelseskost pr 01.01.	58 623 449	6 215 351	64 838 800
Tilgang kjøpte driftsmidler	-	2 132 704	2 132 704
Avgang solgte driftsmidler	-	-	-
Anskaffelseskost 31.12.	58 623 449	8 348 055	66 971 504
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	-16 180 704	-5 217 156	-21 397 860
Akkumulerte nedskrivninger 31.12.	-	-	-
Reverserte nedskrivninger 31.12.	-	-	-
Balanseført verdi pr. 31.12.	42 442 745	3 130 899	45 573 644
Balanseført verdi pr. 31.12.			
Årets avskrivninger	-1 901 275	-805 416	-2 706 691
Årets nedskrivninger (inkl. reverseringer)	-1 904 856	-	-1 904 856
Årets reverserte nedskrivninger	-	-	-
Økonomisk levetid	10-15 år	3-5 år	
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	

Note 7 - Datterselskap, tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet

(Beløp i NOK)

Selskapets navn	Ervervet	Kontor	2 018		2 017
			Eierandel	St.andel	Eierandel
Norges Vel Eiendom AS	30.11.1998	Skjetten, Norge	100 %	100 %	100 %
Norges Vel Consult AS	01.01.1990	Skjetten, Norge	100 %	100 %	100 %
Varghiet Skoger AS	30.06.2014	Bjugn, Norge	100 %	100 %	100 %

Investering etter kostmetoden (Selskapsregnskapet)

Selskapets navn	Aksjekapital	Antall aksjer	Balanseført	Egenkapital	Resultat 2018
Norges Vel Eiendom AS	210 000	150	4 747 899	4 957 899	-224 144
Norges Vel Consult AS	500 000	250	289 873	789 873	452 724
Varghiet Skoger AS	60 000 030	4 000 002	-31 503 238	28 496 792	1 506 290
Totalt	60 710 030	4 000 402	-26 465 466	34 244 564	1 734 870

Note 8 - Investeringer i aksjer og andeler

(Beløp i NOK)

	Eierandel	Anskaffelses kost	Balanseført verdi	Markeds verdi
Tun Media	0,0 %	8 080	8 080	-
Andeler i Viken Skog BA	0,0 %	114 862	114 862	-
Sum		122 942	122 942	-

Noter

(Beløp i NOK)

	Anskaff. kost	Bokført verdi	Markeds- verdi	Resultatført verdiendring
Markedsbaserte aksjer				
Mowi ASA	2 654 890	2 941 470	2 941 470	286 580
Orkla ASA	85 100	68 040	68 040	-17 060
Norsk Hydro	6 348 513	4 044 276	4 044 276	-2 304 237
Sparebank 1 SMN	4 890 000	5 052 000	5 052 000	162 000
Telenor	165 000	167 500	167 500	2 500
Rec Silicon	183 300	118 000	118 000	-65 300
Aker ASA	924	924	924	-
Sum markedsbaserte aksjer	14 327 727	12 392 210	12 392 210	-1 935 517
Markedsbaserte obligasjoner				
(ingen)	-	-	-	-
Sum markedsbaserte obligasjoner	-	-	-	-
Andre finansielle instrumenter				
(ingen)	-	-	-	-
Sum andre finansielle instrumenter	-	-	-	-

Finansielle instrumenter er verdsatt til virkelig verdi. Virkelig verdi er fastsatt i henhold til verdien som er observerbar i markedet på balansedagen.

Note 9 - Fordringer på konsernselskap

Norges Vel

Fordringer	Eiendom		Consult		Varghiet	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Lån til foretak i samme konsern	-	-	-	-	-	-
Kundefordringer	9 246 531	7 341 005	161 230	-194 364	10 840	1 164
Andre fordringer	-	-	-	-	-	-
Sum	9 246 531	7 341 005	161 230	-194 364	10 840	1 164
Herav fordringer som forfaller > 1 år	-	-	-	-	-	-

Gjeld	Eiendom		Consult		Varghiet	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Leverandørgjeld	-	65 092	-	-	-	-
Annen kortsiktig gjeld	-	-	-	-	-	-
Sum	-	65 092	-	-	-	-

Det eksisterer ingen pantstillelse, garantier eller annen sikkerhetsstillelse til fordel for foretak i samme konsern.

Note 10 - Bundne bankinnskudd, trekkrettigheter

(Beløp i NOK)

	Norges Vel		Konsern	
	2018	2017	2018	2017
Bundne skattetrekkmidler	872 648	866 044	872 648	866 044
Bundne prosjektkontoer	27 307 809	12 035 771	27 307 809	12 035 771
Øvrige bankinnskudd og kontanter	17 085 879	20 759 255	29 280 110	27 128 960
Sum bankinnskudd, kontanter o.l.	45 266 336	33 661 070	57 460 567	40 030 775

Noter

Note 11 – Egenkapital

(Beløp i NOK)

	Norges Vel		
	Udekket Tap	Annen EK	Sum
Egenkapital pr 31.12.2017	-	87 637 395	87 637 395
Årets resultat	-	716 858	716 858
Egenkapital pr 31.12 2018	-	88 354 253	88 354 253

	Konsern		
	Udekket Tap	Annen EK	Sum
Egenkapital pr 31.12 2017	-2 365 868	93 840 563	91 474 695
Årets resultat	1 734 870	716 858	2 451 728
Egenkapital pr 31.12 2018	-630 998	94 557 421	93 926 423

Note 12 – Pensjonsforpliktelser

Norges Vel pensjonsordning er offentlig via SPK. Vår ordning er premieoppfølging uten fond.

Premiebetalingen for ett år til med opptjening. Årets premie er årets kostnad.

På bakgrunn av dette er det ikke beregnet forpliktelse med aktuar, og følgelig ingen regnskapsføring i henhold til NRS 6.

Note 13 - Transaksjoner nærstående parter

Oversikt nærstående parter og tilknytninger

Nærstående part	Tilknytning	Eierandel
Norges Vel Eiendom AS	Datterselskap	100 %
Norges Vel Consult AS	Datterselskap	100 %
Varghiet Skoger AS	Datterselskap	100 %

Transaksjoner med nærstående parter

Gruppen har kun to typer av transaksjoner med nærstående parter. Det er fordeling av andel felleskostnader til datterselskap. Alle ansatte er ansatt i morselskapet, pga. tilknytningen til Statens Pensjonskasse, men de utfører arbeid også i datterselskapene.

Balansen inkluderer følgende beløp som følge av transaksjoner med tilknyttede selskaper:

(Beløp i NOK)

	2018	2017
Felleskostnader	1 728 470	1 735 234
Lønnskostnader	3 839 001	2 537 824
Sum	5 567 471	4 273 058

Noter

Note 14 - Varekostnad

(Beløp i NOK)

	Norges Vel		Norges Vel Konsern	
	2018	2017	2018	2017
	-	-	-	-
	-	-	-	-
Internasjonal bistandskostnader	31 466 278	26 529 624	31 466 278	26 529 624
Varekost medaljen	3 106 880	3 978 869	3 106 880	3 978 869
Nasjonale prosjektkostnader	961 295	1 493 315	1 996 812	2 138 450
Innsatsfaktorer landbruk	-	-	471 332	411 360
Andre variable kostnader	219 364	375 744	219 364	399 670
Sum varekostnad	35 753 817	32 377 553	37 260 666	33 457 974

Note 15 - Annen driftskostnad

(Beløp i NOK)

	Norges Vel		Norges Vel Konsern	
	2018	2017	2018	2017
	-		-	
Ikt Kostnader	902 444	1 252 045	915 134	1 252 045
Konsulenttenester	1 013 751	401 128	1 557 290	743 288
Reisekostnader	1 204 793	1 064 805	1 357 331	1 219 885
Vedlikeholdskostnader	-	-	2 484 944	2 573 842
Driftskostnad eiendommer			1 816 632	1 816 942
Øvrige driftskostnad	1 051 917	1 189 966	3 661 228	4 460 193
Sum annen driftskostnad	4 172 905	3 907 944	11 792 559	12 066 195